

SkolLedaren

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUNDS TIDNING

NR 5 OKTOBER 2022

NYTT FÖRBUND

VÅR RÖST
BLIR ÄNNU
STARKARE

NYHETER

MISSNÖJE MED
GÖTEBORGS
ORGANISATION

NYHETER

"TILLIT GER
ÖMSESIDIG
RESPEKT"

PORTRÄTTET

*"Det bästa
yrket att
utvecklas i"*

Malin Rimmö

Sylwia Szulik (till vänster) och Jessika
Ljungwall, rektorer på Tingvallaskolan i Märsta.

DE ÖPPNAR DEN SÖMLÖSA SKOLAN

Special om skolarkitektur

Aktuell kompetensutveckling inom läs- och skriv

Läs mer på nok.se

SVERIGES SKOLLEDARE. Vid årsskiftet bildas det nya förbundet Sveriges Skolledare. Det kommer att bli ett suveränt och självständigt förbund, lovar **Matz Nilsson**.

Jag är stolt att vi sade ja till vårt nya förbund

Ett intensivt arbete pågår. Nu är det inte många veckor kvar innan det nya, unika och slagkraftiga förbundet Sveriges Skolledare startas.

Det nya förbundet kommer att samla alla landets skolledare i förskola, skola och vuxenutbildning. Vi kommer också att samla chefer inom utbildningssektorn och statliga verk.

Jag är glad och mycket stolt att det var en helt enig Sveriges Skolledarförbundskongress som i maj i år sade ja till att bilda det nya självständiga och suveräna förbundet Sveriges Skolledare tillsammans med Lärarförbundets skolledare.

Det har varit ett mål för oss under många år att alla Sveriges skolledare samlas i ett helt nytt förbund. En gång för alla kan vi lägga konkurrensen åt sidan och i stället fokusera våra krafter i företrädarskapet och förutsättningarna för våra medlemmar i sitt uppdrag och gentemot arbetsgivarna och politiker på såväl lokal som nationell nivå.

Den 1/1 2023 står vi där med nya friska och samlade krafter!

NU ÄR VI inne i omfattande arbete att formera det nya förbundet med våra kolleger i Lärarförbundet Skolledarna. Sida vid sida arbetar vi tillsammans på ett fantastiskt bra sätt.

■ Sveriges Skolledare blir ett suveränt och självständigt förbund, det är återigen viktigt att betona. Det ska på bästa sätt företräda, möta och ta hand om framtidsfrågorna för Sveriges viktigaste chefer, Sveriges skolledare.

Det är oerhört viktigt för barn, elever och vuxna i Sveriges förskolor och skolor, att skolledarna och chefer inom utbildningssektorn har det mandat, ansvar och de förutsättningar som krävs för att leda en så viktig verksamhet som svensk förskola och skola.

Här stärker vi verkligen vår röst lokalt och nationellt.

Sveriges Skolledare blir samtidigt ett av Sacos största renodlade chefsförbund. Vi får goda möjligheter att hitta bra samarbete inom Sveriges största chefsfederation inom såväl privat som offentlig sektor.

På höstens första möte mellan styrelserna inom Lärarförbundets Skolledare och Sveriges Skolledarförbund tog vi det viktiga beslutet att det nya förbundet, Sveriges Skolledare, ska ansöka om medlemskap i Akademikeralliansen där vi också vill teckna våra kollektivavtal för alla våra medlemmar.

Inom Akademikeralliansen kommer det nya förbundet att bli en av de största renodlade chefsförbunden på offentlig och privat sektor. Det innebär att vi blir kraftfullare i våra yrkande gentemot arbetsgivarna.

MEN DET ABSOLUT viktigaste arbetet med bildandet av det nya förbundet är det lokala arbetet runt om i landet. Ni som är förtroendevalda i våra lokalavdelningar – och ni är många! – börja nu att tillsammans med Lärarförbundets Skolledare att organisera er som en ny lokal förening. Gör det i såväl samverkan som i företrädarskap gentemot arbetsgivarna och politikerna på lokal nivå.

För att stödja det viktiga lokala arbetet och att få möjlighet till att ge en tydlig bild av hur nya Sveriges Skolledare kommer att se ut, påbörjar jag och Ann-Charlotte Gavelin Rydman, ordförande för Lärarförbundets Skolledare, en nationell turné under oktober och november.

Ta chansen att ställa de frågor du har, kom med inspel och tankar hur du och dina kolleger tycker att vi ska arbeta från och med den 1 januari 2023 när Sveriges Skolledare bildas.

MATZ NILSSON

Förbundsordförande

Innehåll #5/2022

4 Nyheter 10 Avhandling om rektors ledarskap 12 Porträttet Malin Rimmö 16 Reportage Skolarkitektur 27 Forskning Stina Jerdborg om Rektorsprogrammet 32 Krönika Torbjörn Hanö 34 Debatt 36 Böcker 41 På din sida Maria Andrén Bergström 42 Rast 43 Sista ordet Kerstin Weyler

Nu blir rösten ännu

Turnéförebereelser, möten, styrelsemöten – det är en intensivt tid för ordförande Matz Nilsson och Ann-Charlotte Gavelin Rydman. De har bildat ett sammansatt team den här hösten för att rigga för det nya förbundet Sveriges Skolledare. Och med en röst konstaterar de att Sveriges Skolledare kommer att få en starkare röst i alla sammanhang när skolledarna samlas i en organisation.

NYTT FÖRBUND. Sveriges Skolledarförbunds vision har varit att samla alla Sveriges skolledare. Den har återkommit i visionsarbetet sedan länge. Något att arbeta mot, men få trodde nog att det skulle hända så här snabbt.

I våras togs gemensamma beslut på respektive kongresser att samla skolledarna i en organisation, Sveriges Skolledare från 1 januari 2023.

När Skolledaren får en timme med de båda pågår arbetet som intensivast. Under oktober och november ska Ann-Charlotte Gavelin Rydman och Matz Nilsson åka runt i landet för att träffa skolledare irl, men det sker också många möten digitalt. De båda förbundens styrelser har haft ett förtätat mötesschema – det är många beslut som ska tas inför sammanslagningen.

STADGAR OCH POLITIK togs i samband med kongresserna i maj, nu ska det bli verkstad. Ett viktigt beslut som till exempel är taget är att Sveriges Skolledare från och med årsskiftet ingår i Akademikeralliansen.

Vilken blir den största medlemsnyttan med det nya förbundet?

– Att vi samlar oss, alla skolledare, och blir en röst, svarar Ann-Charlotte Gavelin Rydman. En stark kraft både nationellt, regionalt och lokalt. Vi har

också enats om en politik som handlar om yrkesvillkor och lön. Vi blir starkare gentemot arbetsgivaren. Arbetsgivaren kan inte splittra oss!

Det har funnits, menar de båda, arbetsgivare som ställt de båda förbunden mot varandra. Hur ska ni ha det egentligen? Nu blir ett svar från skolledarna.

– Nationellt tycker jag att man tittar alldeles för lite på skolledarens betydelse för skolans verksamhet, säger Ann-Charlotte Gavelin Rydman.

DE BÅDA FÖRBUNDEN har lyft fram flera frågor som bekymrar; omsättningstakten bland rektorer, det bristande ansvarsavståndet, svårigheten att få tag i behöriga lärare.

Men argumenten biter inte. Ja, då kommer barn och unga i kläm. Ganska tondövt från politikernas sida, säger Ann-Charlotte Gavelin Rydman. Inte heller har skolledares arbetsmiljö och andra villkor uppmärksamats tillräckligt.

– Den nationella politiken måste också beakta ledarnas erfarenheter och lyssna på dem när det handlar om resultatredovisning och annat. Till exempel att omsättningstakten är alltför hög, något som inte gäller på samma vis som för lärarkåren, säger Matz Nilsson.

– Får vi inte en stabilitet i ledarskapet, får vi inte heller den

resultatutveckling i svensk skola som är önskvärd.

Har ni varit dåliga på att tala om det här?

– Jo, man måste vara självkritisk, säger Matz Nilsson, och det är kanske där den forna konkurrensen mellan de två förbunden syns mest. En samlad röst kan lägga all fokus på att få fram skolledarnas åsikter i den politiska debatten, men också när det gäller utbildningspolitiken.

Skollagen hjälper till att betona skolledarnas roll, men det

gör inte politikerna, menar Matz Nilsson. Och det viktigaste av allt är ledarskapet avgörande betydelse för elevens rätt till en likvärdig kvalitativt bra utbildning.

– Vi hör ofta, säger Matz Nilsson, att ni skolledare ska företräda lärarna. Nej, vårt viktigaste företräderskap ligger hos eleverna.

Vad tar ni med er från era "gamla" förbund in i det nya?

– Det bästa är kontakten med medlemmarna, de nätverk vi

starkare

Det är två taggade ordförande som den här hösten tillsammans med sina förbundsstyrelser bygger Sveriges Skolledare. "Nu talar vi med en samlad röst", säger Ann-Charlotte Gavelin Rydman och Matz Nilsson. FOTO: MAGNUS HARTMAN

byggt, våra utbildningar, inte bara de fackliga, utan också professionsutbildningar. Dialog och närhet till medlemmarna är oerhört viktigt och det tar jag med mig, säger Ann-Charlotte Gavelin Rydman. Och en stolt yrkeskår!

– Det lokala engagemanget, det är otroligt viktigt. Att vi har ett lokalt engagemang ute i landet är avgörande, svarar Matz Nilsson på samma fråga. Jag tar också med mig vår lönepolitik, att vi började med *Du och*

din lön. Där vi också beskrivit ansvarsavståndet och det nationella löneutfallet.

– Och, kanske det absolut viktigaste, professionsdeklarationen. Den är bara i sin linda. Kan vi i det nya förbundet fortsätta utveckla det tillsammans inom de olika skolformerna och beskriva kärnan i vårt uppdrag, tar vi tillbaka initiativet.

– Alla pratar om rektor, men vi vet vad rektor och en skolchef ska göra.

KERSTIN WEYLER

I KORTHET

ANDRÉN BERGSTRÖM BLIR KANSLICHEF

KANSLICHEF. Maria Andrén Bergström (bilden) blir det nya förbundet Sveriges Skolledares kanslichef. Hon är i dag förbundsdirektör på Sveriges Skolledarförbund (se också sid 41). Hon har arbetat på Sveriges Skolledarförbund sedan 2011 och tillträder sitt nya jobb den 1 november.

”De ska möta gruppen i ett koncentrerat tillstånd. Stå på samma plats varje dag och säga god morgon. Ta i hand och visa att de är glada att se sina elever.

John Steinbergs råd till lärare, att vara koncentrerat och "oemotståndligt artiga", i Psykologtidningen.

STRID OM PSYKISK OHÄLSA

SKOLÄMNE. Psykologen Sigrid Helle driver en kampanj för att göra psykisk ohälsa till ett skolämne. Men hennes kolleger i Psifos, yrkesföreningen för psykologer i förskola och skola, dissar hennes förslag. Kampanjen pekar väldigt tydligt, menar Psifos, på elevernas eget ansvar. Psifos vill arbeta med systemet runt omkring.

18000 ungdomar saknade behörighet till gymnasieskolan i våras. Några fler än läsåret innan och något fler pojkar än flickor, även om andelen killar som klarar behörighetskraven ökar något. Föräldrars utbildningsnivå är den enskilt viktigaste faktorn för hur det ska gå för barnen. Nästan 93 procent av de elever vars föräldrar har en eftergymnasial utbildning blir behöriga till gymnasiet. Motsvarande siffra för elever där föräldrarna har en gymnasieutbildning som högst, är 75 procent.

FÖRSTA GEMENSAMMA UPPDRAGET

GEMENSAMT. Nu kör vi! Lena Linnerborg från Sveriges Skolledarförbund och Anne Burman, Lärarförbundet Skolledare (bilden), strålade samman under bokmässan i den första gemensamma monter för Sveriges Skolledare i september 2022. I januari blir de två förbunden ett.

FRÅGETECKEN KRING HÖGRE BETYG

GYMNASIUM. Fristående gymnasieskolor ger högre kursbetyg än motsvarande betyg på nationella prov, jämfört med vad kommunala skolor gör. Det visar en forskarrapport från SNS. En tredjedel av landets ungdomar går på en fristående gymnasieskola. De tycks över lag få högre betyg, menar nationalekonomerna och rapportförfattarna Karin Edmark och Lovisa Persson. Det är tveksamt om det högre betygen verkligen speglar bättre kunskaper, menar de.

Stort missnöje i Göteborg

Kraftig omsättning skolledare med den nya organisationen

Rektorer blev biträdande rektorer. Många bytte kommun på en gång. Stor omsättningstakt och bristande förutsättningar. Den nya organisationen för grundskolan i Göteborg blev nog inte riktigt som förvaltningen tänkt sig. Och chefen som genomförde den har också bytt jobb.

GÖTEBORG. Rektorsflykt, skrev stadens ledande morgontidning. – Nja, inte riktigt flykt, men en stor omsättning, kommenterar Sveriges Skolledarförbunds regionale ombudsman Anders Ehlén, Göteborgs-Postens artikel.

Det har dock varit en turbulent tid sedan Göteborgs grundskoleförvaltning införde en ny organisation. Det uttalade målet var att stadens rektorer och biträdande rektorer skulle få bättre förutsättningar för sitt uppdrag. ”Vi vill ge rimliga förutsättningar för rektorerna bland annat när det gäller arbetsmiljön”, sa grundskolechefen Bengt Randén inför halvårsskiftet 2021 då organisationen skulle börja gälla.

GÖTEBORG GICK FRÅN att ha 180 rektorer (många på små skolor) till 76 som skulle ansvara för fler skolor.

Många tidigare rektorer blev i stället biträdande rektorer på en skola och fick tidigare kolleger som chefer. De biträdande rektorerna fick i princip samma uppdrag som tidigare, utan de yttersta, det som skollagen reglerar är rektors ansvar.

Förändringen mötte mycket kritik redan innan den genomfördes. Ett tiotal rektorer tog genast sin Mats ur skolan och sökte jobb utanför Göteborg. Kritiken fortsätter.

Det som har hänt, med stor omsättning och kritiska medarbetare, var det Sveriges Skolledarförbund fruktade. För många

Det är viktigt att se vad den nya organisationen för med sig med många rektorsbyten, menar Sveriges Skolledarförbund i Göteborg. Att likt stadens grundare, se framåt!
FOTO: COLOURBOX

medlemmar var det svårt att finna sin plats i organisationen.

ETT BEVIS PÅ den stora omsättningen är antalet lediga jobb. Sedan den 1 juli 2021 till nu har ungefär 50 biträdande rektorstjänster annonserats ut, en siffra som förvaltningen till en början ifrågasatte. Flera har också flyttat runt, så omsättningen är ännu större. Även fyra rektorstjänster har varit ute, liksom två utbildningschefstjänster, ansvariga chefer för ett skolområde.

– Det kanske allvarligaste med den stora omsättningen av rektorer är att 50 av stadens cirka 200 skolor har fått en ny ledning och med allt vad det innebär för medarbetare och elever, säger Anders Ehlén. Hur det kommer att påverka resultaten framöver, det är det vi vill diskutera.

HAN TROR ATT förvaltningen ser problemen, men att det kanske inte är lika uppenbart för utbildningscheferna. Det borde, menar facket, ligga i deras intresse att ta tag i problemen, och skapa bättre förutsättningar för att un-

derlätta de biträdande rektorernas arbetsmiljö.

En annan fråga som kommit upp, inte minst gentemot vårdnadshavare och det omgivande samhället, är vilket mandat de biträdande rektorerna har. Många som vänder sig till skolan vill tala direkt med rektor.

Att förutsättningarna skulle bli bättre, är det många som ställer sig tvekan till. När Sveriges Skolledarförbund samlade ett drygt 50-tal biträdande rektorer, växte en bild fram där många hade i princip samma arbetsuppgifter som tidigare, men nu med en annan titel. ”Vi får allt på vårt bord, men med ett minskat mandat”.

ANDRA VITTNAR OM sämre information från förvaltningen. Den tar en omväg via rektor.

Ytterligare andra tycker att jobbet har blivit mycket ensammare nu än tidigare: ”Jag är ganska ensam och träffar min rektor som bäst en gång i veckan”. ”Jag saknar den närvarande rektorn”. ”Jag har aldrig varit så ensam som nu”.

Även mandatfördelningen kan ibland vara svår: ”I vardagen och i praktiken blir det lite – är det jag eller du som har ansvaret”.

Det finns också, vill Anders Ehlén påpeka, områden där den nya organisationen fungerar väl.

De som blev rektorer i den nya förvaltningen fick ett ordentligt lönelöft, runt 10 000 kronor. En motivering var att de nu blev chefer över chefer.

SAMMA LÖNELÖFT GÄLLDE dock inte för rektorerna i grannförvaltningarna, förskole- respektive gymnasieförvaltningen. Något som alltför har börjat upptäcka.

Det kan nog ställa till det i kommande lönerrevision, tror Anders Ehlén.

Men det var inte bara många rektorer som lämnade Göteborgs stad inför och strax efter den nya organisationen trätt i kraft.

I våras gick Bengt Randén vidare till ett jobb i en grannkommun. Hans ersättare är på väg att utses.

Och frågan är om denna kommer att fortsätta med organisationsförändringens del två, att också särskolan ska in i de olika skolområdena.

SOCIALDEMOKRATERNA I Göteborg (kanske i blivande majoritet i skrivande stund) har kallat facket för att ta det av deras syn på omorganisationen. Besöket aktualiserades också efter ett förslag i nämnden att skolområdena skulle ta ansvar för alla utredningar av barn som eventuellt skulle börja särskola. Även elever från särskolan utan att särskilda pengar skulle följa med. Det skulle drabba resurserna för den egna elevhälsan, framförde de fackliga företrädarna. Ärendet bordlades.

KERSTIN WEYLER

Stöd drogs in utan utredning

Elev förlorade särskilt stöd – huvudmannen stämde av DO

Mellan två läsår drogs det särskilda stödet ned för en elev som hade omfattande behov. Det skedde utan att någon ny utredning om elevens behov gjordes. Neddragningen av stödet var diskriminerande, ansåg, diskrimineringsombudsmannen (DO) och stämde huvudmannen.

STÖD. DO stämde kommunen i december förra året. Men i september blev det en förlikning mellan parterna och kommunen i fråga betalade ut den ersättning, 90 000 kronor, som DO begärde.

Eleven hade stora behov av stöd i form av specialpedago-

gisk undervisning, men också en särskild resursperson.

När hen tidigare bland annat fått daglig undervisning av en specialpedagog i en mindre grupp, klarade hen kunskapskraven.

TROTS ATT KOMMUNEN kände till stödbehoven skedde en kraftig minskning av stödåtgärderna mellan två läsår. Det gjordes trots att kommunen visste att elevens behov var omfattande.

Neddragningen av stödet gjordes dessutom utan en utvärdering eller uppföljning, skriver DO i sin stämningsansökan.

Skälet till neddragningen verkar

vara, skriver DO, att specialpedagogen gått ned i arbetstid och den särskilda resurspersonen slutade.

UNDER DET FÖLJANDE läsåret då eleven fick mindre stöd, blev hens frånvaro mycket stor, och kommunen beslutade i stället att hen skulle ha anpassad studiegång.

DO utesluter inte att elevens svårigheter endast berodde på det neddragna stödet, men det faller tillbaka på huvudmannen att ta reda på det, menar myndigheten.

På det här viset har elevens kommun missgynnat hen, och

underlåtit att "vidta tillgänglighetsåtgärder i den omfattning som varit skälig för att försätta eleven i en jämförbar situation med en eleven utan hens funktionsnedsättning".

Eftersom det inte blev en rättegång i det här fallet, finns det ingen vägledande dom, prejudikat. Däremot bör man kunna se förlikningen som en vägledning, menar DO.

Ersättningen på 90 000 kronor är till hälften en upprättelse för eleven och till hälften, som också tillfaller eleven, en avskräckande effekt, i det här fallet för skolans huvudmän.

KERSTIN WEYLER

Tillsammans fortsätter vi rädda liv.

Hjälp människor som drabbas av konflikten i Ukraina.

Svenska Röda Korset

Bli månadsgivare på rodakorset.se

”Det behövs fler skolläkare!”

Skolläkarföreningen: alla elever ska ha lika tillgång till en läkare

Det finns ingen exakt siffra på hur många skolläkare det finns i Sverige. När Sveriges Kommuner och regioner, SKR, räknade för ett par år sedan kom man fram till att varje skolläkare svarade för drygt 10 000 elever. Det borde vara en läkare på fyra tusen elever, anser Svenska skolläkarföreningen som i dagarna firade sitt 100-årsjubileum.

SKOLLÄKARE. Det finns ingen nationell statistik på hur många skolläkare som arbetar i svensk skola. Socialstyrelsen vet inte att ge svar.

I utredningen *Bättre möjligheter för elever att nå målen*, som kom för drygt ett och halvt år sedan, landade utredaren på att det finns en skolläkare per 10 138 elever i den kommunala skolan. Skolläkare i fristående skolor räknades inte med, eftersom siffran beräknades utifrån uppgifter av Sveriges Kommuner och regioner.

Även om utredningen inte riktigt ville föreslå några riktmärken för elevhälsan, dristade man sig dock till att komma fram till en läkare på 7 000 elever behövs.

DET ÄR DOCK långt ifrån det antal som Svenska skolläkarföreningen har enats sig om bör gälla.

– Vi anser att det borde finnas en skolläkare på 4 000 elever, säger Pernilla Gudmundsson, föreningens ordförande. Så ja, det behövs många fler skolläkare!

Det krävs den bemanningen om skolläkarna ska kunna vara den kraft man vill vara för att stödja barn och elever och för att tillgången till skolläkare ska vara likvärdig över landet.

Skollagen reglerar att det ska finnas tillgång till en skolläkare, sedan är det upp till skolans huvudmän att organisera verksamheten.

– Vi har över ett tusen huvud-

Pernilla Gudmundsson, skolläkare i Helsingborg är ordförande i Svenska skolläkarföreningen.

FOTO: PRIVAT

män som bestämmer hur och vad, och det ser mycket olika ut, säger Pernilla Gudmundsson.

Det finns också en utbildning till specialist inom skolhälsovård. Det finns ett stort intresse för den utbildningen, säger Pernilla Gudmundsson. I dag finns 85 specialister under 65 år. Med ett elevantal på 7 000 per läkare skulle det behövas 230 specialister på heltid.

– Det råder en stor okunskap vad skillnaden är mellan att vara skolläkare och specialist i skolhälsovård. Huvudmännen vet inte skillnaden.

Och det finns nog en kunskapslucka bland många på vilket sätt skolläkaren kan ha en avgörande betydelse, utöver de andra personalgrupperna i elevhälsoteamet för en elev. Pernilla Gudmundsson ger ett exempel:

– Om en elev har hög frånvaro på grund av psykisk ohälsa, är det med vår kompetens vi kan avgöra om eleven drabbats av psykiska besvär som sömnsvårigheter, ångest och de påfrestningar som drabbar många, eller om det är ett psykiatriskt tillstånd som kräver annan hjälp

inom sjuk- och hälsovården. Då remitterar vi till en vårdcentral, barn- och ungdomspsykiatri eller vuxenpsykiatri.

– Det är så viktigt att fånga upp den här gruppen. Det är inte alla elever som söker den hjälp de behöver eller har föräldrar som kan driva på, säger Pernilla Gudmundsson.

– Vi skolläkare kan med vår medicinska kompetens göra en helhetsbedömning som inkluderar barnets mående och omgivande faktorer som skol- och hemmiljö, och därigenom formulera barnets behov så att det får den hjälp som behövs.

Skolläkaren har, genom sin spetskompetens, en bred syn på hälsa som inkluderar psykisk, fysisk och social hälsa, menar Pernilla Gudmundsson. Avgörande för att eleverna ska lyckas i skolan.

SJÄLV ÄR HON skolläkare i Helsingborg och har ansvar för långt fler elever än vad hennes förening rekommenderar.

– Det är ett jätteroligt jobb! Ett angeläget uppdrag.

I början av året blev hon Svenska skolläkarföreningens ordförande, ett uppdrag hon verkar gilla. Hon vill driva skolläkarfrågan som en fråga för lika tillgång till en skolläkare för alla Sveriges elever. Det var en grundbult också när föreningen bildades 1921.

KERSTIN WEYLER

101 ÅR MED SVENSKA SKOLLÄKARFÖRENINGEN

► Söndagen den 30 oktober 1921 höll sju skolläkare ett konstituerande sammanträde i Svenska läkaresällskapets lokaler på Klara Östra Kyrkogata i Stockholm. Föreningen såg ett behov av nationell samordning av skolhälsovården. Tillgången till skolhälsovård var ojämlik mellan stad och landsbygd, samtidigt som det saknades nationella instruktioner och därigenom en ojämlikhet i den medicinska omsorgen av skolbarn, vilket man begärde.

► ”Frågan vore förtjänt av allvarlig uppmärksamhet ef-

tersom staten ju hade sörjt för läkarundersökningar och läkarvård av läroverkens ungdomar så länge”, för att citera grundarna. Folkskolans barn borde samma tillgång.

► I samband med 100-årsjubileet har föreningen gett ut en bok: *Skolläkaren och skolbarns hälsa*. Här kan man bland annat läsa om att ofrivillig frånvaro inte är något nytt. Det uppmärksammades redan för 100 år sedan av Sveriges första kvinnliga läkare, Karolina Widerström.

Vilka aktiviteter genomför din skola under vecka 42?

#yrkesutbildningsveckan

#vecka42

Svensk yrkesutbildning förtjänar extra uppmärksamhet!

Därför initierade WorldSkills Sweden 2021 Yrkesutbildningsveckan, som årligen äger rum vecka 42. Under veckan utför skolor, organisationer och företag olika aktiviteter med fokus på yrken och yrkesutbildning. För dig som arbetar i grundskolan eller med yrkesutbildningar är det en chans att genomföra aktiviteter tillsammans med eleverna. Tillsammans kan vi göra skillnad genom att lyfta fram alla fantastiska möjligheter en yrkesutbildning ger och gör för samhället. På vår webb har vi samlat information och tips på saker att göra med eleverna.

Läs mer på [Yrkesutbildningsveckan.se](https://yrkesutbildningsveckan.se)

Tillit ger ömsesidig respekt

Avhandling om rektors ledarskap belyser förtroendets betydelse

Ledarskap beskrivs ofta med stora penseldrag. Forskaren Thomas Blom intresserar sig mer för vad som händer i det vardagliga mötet mellan lärare och skolledare. Ett möte där tilliten är central.

TILLIT. Thomas Blom har nyligen disputerat med en avhandling om tillitens betydelse för ledarskapet i skolan. Avhandlingen bygger på intervjuer med sex rektorer och 14 lärare som arbetar på samma skolor som de intervjuade skolledarna. De intervjuade har fått beskriva vardagliga situationer där de upplevt tillit till varandra.

– Tillit kan bidra till väldigt mycket bra. I avhandlingen beskriver jag tillit som ett naturligt fenomen som kräver öppenhet mot den individ du möter, att du har mer fokus på den andre än på dig själv, säger Thomas Blom.

Intervjuerna speglar situationer där tilliten skapar ömsesidig respekt, en ”vi-känsla”.

LÄRARNAS BESKRIVER VÄRDET av att rektor är närvarande och synlig i verksamheten. En lärare tar upp hur betydelsefullt det var att ha skolledaren på sin sida i ett samtal med en förälder. En utarbetad lärare fick handfast hjälp med att rensa i kalendern. Ömsesidigt förtroende, att bli sedd i sin yrkesroll, och som medmänniska, värderas högt.

– Min avhandling har också en ”twist” där jag tar upp att det inte bara handlar om vad man gör, utan också hur man agerar. Som hur man lyssnar, inte bara att man lyssnar. Det handlar om ett förhållningssätt, en hållning,

hur man möter varandra och att ta sig tid att verkligen reflektera och följa upp, fortsätter han.

TILLIT ÄR ETT centralt ord för Thomas Blom. Han konstaterar att en tillitsfull relation mellan skolledare och lärare gynnar eleverna, och stärker skolans ledningsfunktion.

Samtidigt problematiserar han begrepp som ”tillitsbaserat ledarskap” och ”tillitsbaserad styrning.” Det är begrepp som han menar leder bort tankarna från det naturliga samspelet mellan rektor och lärare.

– Risken är att det blir något pålagt, till skillnad från den vardagliga tilliten i mötet mellan skolledare och lärare.

THOMAS BLOM understryker att tillit kan behöva växa fram, inte tas för given. En nyanställd skolledare kan inte förutsätta att alla medarbetare vill öppna sig och visa sårbarhet.

Han har själv arbetat både som lärare och rektor i grundskolan. Skolans värld blev hans när han kom ut som färdig byggnadsingenjör mitt i 1990-talets byggkris. ”Den karriären blev kort.”

I stället blev det lärarstudier i Örebro där han saknade ledarskapsutbildning i undervisningen. Då vände han sig till dåvarande Skolledarhögskolan, som låg vägg i vägg med lärarhögskolan, och läste där parallellt.

– Jag har nog egentligen alltid varit nyfiken på ledarskapsfrågor, som aktiv inom idrotten och i annat föreningsliv, berättar Thomas Blom som fick sitt första rektorsjobb redan som 28-åring.

Numera är han verksam vid Karlstads universitet, som universitetsadjunkt i pedagogiskt arbete och utbildningsledare inom rektorsutbildningen.

MARGARETHA HOLMQVIST

Thomas Blom hoppas att hans avhandling ska stimulera till samtal om ledarskap i skolan, och att hans resultat kan bidra till utveckling av rektorsutbildning och lärarutbildning.

FOTO: CATHRINE ANDERSSON BUSCH

AVHANDLINGEN "TID FÖR TILLIT"

► Thomas Blom disputerade nyligen med avhandlingen *Tid för tillit: Kritiska ögonblick i rektors vardagsarbete* (Karlstads universitet, 17 juni 2022).

► Avhandlingen tar upp rektors ledarskap och vilka handlingar som bidrar till tillit i relationen mellan skolledare och lärare. En utgångspunkt är att ledarskapet i skolan kan ha en positiv påverkan på elevernas utveckling och lärande.

**Tillit
bidrar
till väl-
digt mycket bra.**

**all
bry**

Nyfiken på vad vi gör?
Skanna för mer
information.

Elevhälsa på elevens vis

Allt för många elever lider av
betygshets, skolstress och
psykisk ohälsa. Skapa förändring
tillsammans med oss redan idag.

"DET FINNS INGET BÄTTRE YRKE FÖR ATT UTVECKLAS"

Juridik och organisation hör till det roligaste i yrket, tycker Malin Rimmö, Ragunda. Och att få jobba med eleverna varje dag!

TEXT MARGARETA EDLING FOTO SUSANNE KVARNLÖF

Hansåkersskolan F-9 ligger i Stugun, en tätort i Ragunda. Här finns cirka 195 elever och 35 medarbetare. Skolhus i olika åldrar är samlade runt en idrottsplats, mitt i samhället.

Det en liten skola där alla känner alla, beskriver Malin Rimmö under vår digitala intervju.

– Det råder samhörighet och stort kulturellt engagemang. Vi har gjort många musikaler under åren. Våra lärare är engagerade och påhittiga.

Här är Malin Rimmö rektor sedan 2018. Vägen till den posten gick via vikariat under lärarutbildningen, ledarroll i ett ESF-projekt och administrativa uppdrag.

HÄR SITTER EN REKTOR, förkunnar utklippta guldbokstäver på hennes kontorsdörr. Budskapet gällde faktiskt en företrädare, men har fått sitta kvar. Hon gillar det!

Juridik och organisation är spännande inslag i jobbet.

– Det kräver sin lagbok för att hantera jobbet, i och med att vi är en offentlig verksamhet: kommunallagen, förvaltningslagen och allt möjligt. Det är ganska roligt. Och det finns inget bättre yrke för att ständigt utveckla och utvecklas. Jag försöker ständigt skruva på sådant som kan förbättra undervisningens kvalitet och lärarnas arbetsmiljö.

HON VILL LYSSNA på lärarna, i skyddsronder och medarbetarsamtal. Vad behöver de för att göra ett bra jobb med eleverna? Hur mycket undervisningstid är rimligt för en viss person? Hon har infört tvålärarskap i matematik och i arbetet med de yngsta eleverna. Ämneslärarna är inte längre mentorer, de kan fokusera på undervisning.

Hon är gärna ute i klassrummen och ser med egna ögon hur saker fungerar. Strax före den här intervjun höll hon lektioner i en lågstadielklass och insåg att en schemaändring inte blivit bra för de yngsta. Då får man backa och försöka igen.

**Intervju
REKTOR
Malin
Rimmö**

HAR STUDERAT KOPTISKA

► **Namn:** Malin Rimmö

► **Uppdrag:** Rektor F-9, Ragunda

► **Född:** 1989. "Jag tänker inte på min ålder, inte min organisation heller. Det är folk utifrån som kommenterar."

► **Utanför jobbet:**

Man, två barn. Två hästar. Har återupptagit tävlandet i dressyr, men rider mest som avkoppling. Gillar kravet på totalt fokus. Tidigare aktiv i Liberalerna, nu passiv medlem. Aldrig politikprat i jobbet.

► **Oanad talang:** Har studerat koptiska och läst delar av Nag Hammadi-rullarna (tidig kristen text) på koptiska.

Ordet "skruva" återkommer ofta, då hon beskriver jakten på det perfekta läget. Målet är trygga elever med goda studieresultat och en personal som mår bra.

De fackliga företrädarna är "superbra"; de stöttar och driver på, exempelvis i arbetet med ökad lärarbehörighet. Ragunda ligger i lågt i riksstatistiken, men på Hansåkersskolan ökade andelen behöriga lärare från 67 till 72 procent inför detta läsår, och till 100 procent på fritidshemmet, enligt Malin Rimmö. Svårast är nog att få behöriga musiklärare.

Fysisk arbetsmiljö är en aktuell fråga.

– Vi har gamla lokaler och problem med underhåll, ventilation, belysning och vattenläckor här och vattenläckor där. Vi har inte haft något badhus på tre år.

DET BASTA i jobbet är eleverna.

– Vi har fantastiska elever i Stugun! De är roliga, nyfikna och vill alltid prata en stund.

Tyngst är känslan av att ibland inte räkna till.

– Jag skulle så klart behöva mer tid; det är jättemycket som ska göras av en rektor. Jag kan bli bättre på att delegera, men samtidigt vill jag att mina lärare ska undervisa, inte jobba med uppgifter som de fått delegerade från mig.

Den ekonomiska ramen motsvarar inte organisationens behov, anser Malin Rimmö. I sådana frågor upplever hon att det är svårt att få gehör.

Hon räknar med att stanna länge på sin post. Det tar minst tio år för förändringsarbete att få effekt, säger hon och citerar en erfaren rektorskollega. Men när hon är klar med yrket, tänker Malin Rimmö ta examen och bli gymnasielärare i religion. Hon beskriver sig som ateistisk agnostiker med starkt religionsintresse. Hennes egen religionslärare lyser som förebild.

– Det är ett otroligt brett ämne, som har engagerat i generationer och som fortfarande engagerar. Där finns så mycket att utmanas av. Det är superspännande!«

– Minst tio år måste en rektor stanna för att ett förändringsarbete ska få effekt, säger Malin Rimmö, rektor i Stugun.

Lösningar för den digitala skolan

Vi på Tietoevry arbetar med administrativt och pedagogiskt IT-stöd för skolan. De digitala verktyg och tjänster vi erbjuder förenklar vardagen, är tillförlitliga, säkra och flyttar fokus till lärandet.

Tietoevry är ett ledande bolag inom digitala tjänster och mjukvara. Vi utvecklar hållbara och säkra lösningar för den digitala skolan som följer skollagen och stöder kommunens digitaliseringsbehov.

I vår produktportfölj Edlevo har vi samlat innovativa verktyg som underlättar för ledning och administratörer i alla typer av skolor – både privata och kommunala – att fatta smartare beslut och leverera bra utbildning till alla elever.

Edlevo är en skoladministrativ helhetslösning, vilket innebär ett effektivt sätt att arbeta – med dataintegritet och intuitiva användargränssnitt i fokus. Det är en av få digitala lösningar för skolan som kan användas både virtuellt och på plats i skolan.

Flexibelt och skräddarsytt

Edlevo stöder alla skolformer; från förskola och

grundskola till gymnasieskola och vuxenutbildning. Här finns inbyggd funktionalitet för sådant som hantering av ekonomiflöden, uppföljning och statistik.

Våra öppna API:er erbjuder många automatiserade integreringsmöjligheter för att skräddarsy ett flexibelt skolsystem, som även kopplar samman funktionalitet inom Edlevo med externa leverantörer. I vårt utvecklingsarbete jobbar vi mot aktuella kvalitetsstandarder i branschen för att erbjuda säkra och tillförlitliga produkter.

En komplett digital lösning

Vår digitala lösning erbjuder funktioner och processtöd för att underlätta arbetet i skolan. Man kan till exempel hantera elevregister, använda inbyggda verktyg för pedagogisk support och dessutom erbjuda vårdnadshavare en app för ökad delaktighet.

Dessutom hjälper vår analyslösning att få snabb och tillförlitlig översikt genom visualiseringar av relevant data.

Edlevo – en digital lösning för dagens och morgondagens skolor.

För mer information och för att boka ett möte med oss besök <https://www.tietoevry.com/se/industry/skola/>

Rektorerna Sylwia Szulik och Jessica Ljungwall har jobbat ihop tidigare. Nu är de ett sammansvetsat team på Aspbackens förskola/ Tingvallaskolan i Märsta.

The image shows a modern school interior. A large, wide staircase made of light-colored wood blocks leads up from the ground floor. Two young boys are walking up the stairs; one is in a blue hoodie and the other in a dark blue jacket. The upper level is enclosed by a glass wall, revealing a room with wooden shelves and various items. The walls and ceiling are covered in vertical wooden slats, and the floor is a light grey. The overall atmosphere is bright and airy.

TA AV DIG SKORNA...

...i den gränslösa skolan

I två år har de spanat över skolgården och genom byggnadsställningar på sin nya skola. I augusti fick barn, elever och lärare äntligen flytta in i nybyggda Tingvallaskolan i Märsta, norr om Stockholm. En skola som både är sko- och sömlös.

TEXT KERSTIN WEYLER FOTO MAGNUS HARTMAN

Ljust och rymligt är det i den nya skolmatsalen. Nisa Abakarova och Said Nooroli Rajab tar en välförtjänt paus, och blickar ut mot skolgården som ligger precis utanför matsalen.

Det blev ett galler mot ljusgården och den pedagogiska trappan. Det bestämde rektor Jessika Ljungwall. Säkerheten först!

Det är tomt på skohyllorna när Skolledaren kommer på besök. Några enstaka skor är tillhör personalen som har studiedag. Men innanför hallen finns en klar linje där det är det skostopp – alla får ta av sig skorna och gå i strumplästen eller ta på inneskor. Blå plastöverdrag erbjuds besökare, vi tar av skorna. Betydligt tystare blir det, men framför allt mycket renare håller sig den nya skolan.

Det är bara en månad sedan Tingvallaskolan invigdes. Då var det fullt i skolans hall, där den pedagogiska trappan möter besökaren tillsammans med skolbiblioteket.

Riktigt vad trappan ska användas till i fortsättning-
en är inte riktigt klart.

En sak är dock klar – det krävs ytterligare trapp-
räcke som inramar trapporna i varje sida, för att själva
trappstegen ska kunna skiljas från sittplatserna i mit-
ten. De är höga som två trappsteg. Och ja, det har re-
dan hänt att någon tagit fel.

– Det räcker inte med att markera trappstegen, kon-
staterar rektor Jessika Ljungwall.

FÖR FEM ÅR sedan tog startade arbetet med en ny skola
som skulle ersätta den runt 50-åriga skola som låg näs-
tan på samma plats. Eleverna i den gamla skolan, en F-
3-skola, skrev och kallade politikerna till möte och kla-
gade på för små utrymmen, framför allt i sporthallen.

I somras revs den gamla skolan. Kvar från den är
dock ett skyddsrum som får vara kvar, och som kom-
mer att ligga under själva skolgården.

Nu har skolan blivit en F-9-skola. Än så länge med
klasser upp till 7:an. Om två år är den fullständigt ut-
byggd när dagens sjuor blivit nior.

Vid sidan om köket ligger Aspbackens förskola som
också fått nya lokaler i samma byggnad. Två olika
skolenheter och två olika namn.

Men att samarbetet mellan förskolan och skolan
är gott och kommer att bli att utvecklas ännu mer,
märker vi när vi går genom köket och matsalen till
förskolan. Här är Sylwia Szulik rektor. Hon och Jessika
jobbade tillsammans för ett tiotal år sedan, nu knyts
arbetsbanden ihop igen.

– Vi arbetar i ett 1-16-perspektiv, det är den pedago-
giska plattformen vi utgår ifrån, säger Jessika Ljung-
wall.

HÄR KOMMER OCKSÅ den sömlösa skolan in. Det ska
inte finnas några skarvar i övergångarna från förskola
till förskoleklass, från F till lågstadiet och så vidare.

Personal i olika skolformer ska veta vad barnen och
eleverna har med sig när de byter skolform och sta-
dium, men också tvärtom – kunskapen om barnen och
vilken undervisning som bedrivs ”nedåt” ska också
vara aktuell och levande.

Det är ljust och mycket trä i nya Tingvallaskolan och
Aspbackens förskola. En genomgående konstnärlig
utsmyckning står konstnären Hanna Hedman för och
som fått namnet *Vuxit upp ihop*. Hon har inför sitt ar-
bete intervjuat barn och elever. I matsalen till exempel
svävar blad, träd och annat grönt i taket. Kompletterar
i färg den vägg för kryddodling som också finns där.

Matsalens ena sida består av stora fönster ut mot
den blivande skolgården, vilket ger en fantastisk
rymd. I köket tillagas mat till Tingvallaeleverna, bar-
nen på förskolan och till ytterligare en förskola.

SKOLAN ÄR UPPBYGGD runt hemvister för de olika stadi-
erna. Här finns klassrum och arbetsrum av olika slag.
På bottenplan finns förskoleklass och lågstadiet, på
våning två huserar mellanstadiet och längst upp hög-
stadiet.

– Utmaningen för oss är att det inte skapas öar inom
skolan, säger Jessika Ljungwall. Men det handlar ju
om vårt förhållningssätt. Och att skapa vi-känsla, det
tycker jag den nya skolan hjälper till med.

Från en början var det tänkt att det skulle finnas fler
glasväggar i skolan än det blev till sist. Här har rektor
Jessika Ljungwall fått igenom sin vilja att minska på
glaset. Många elever behöver mer avskildhet för att
inte störas. Det är för övrigt bra för alla elever. Det
måste i och för sig ställas mot att inte skapa ytor som
saknar insyn.

I ljushallen (vid den pedagogiska trappan) har också
verksamheten vunnit över arkitektens första tanke.

>

**Vi arbe-
tar i ett
1-16-pers-
pektiv, det
är den pe-
dagogiska
plattform-
en vi ut-
går ifrån.**

FÖR ALLA UNGA

En digital utbildning i psykisk hälsa

Stärk dina elevers möjligheter att må bra under tonårstiden.

- Helt kostnadsfri.
- Tre teman:
 - skapa positiv hjärnhälsa
 - tonårstiden, känslor och psykisk ohälsa
 - alkohol och drogers påverkan på hjärnan.
- Praktisk lärarhandledning.
- Lämplig för mentorstiden.
- Interaktiva övningar för eleverna.
- Skapad av ungdomar, lärare, experter och hjärnforskare.

Kom igång med utbildningen i din klass!

www.förallaunga.se

ETT INITIATIV INOM

**AVICII
ARENA**

TRYGG HANSA

Trygghet för livet

En av förskolans avdelningar.

Här är förskolans matsal. Serveringsdisken ska dock bytas ut. Inredaren hade glömt bort hur långa eller, rättare sagt, korta förskolebarn är...

Varje våningsplan har försatts med ett galler ned mot trappan, även om självklart höjden på räcket följer alla säkerhetsnormer.

En yttre betraktare känner att det var ett bra beslut av skolan...

ELEVERNA (ELLER DERAS äldre kamrater) som satte igång processen för en ny skola har förstås också medverkat inför det nya bygget.

– Eleverna har faktiskt haft mest synpunkter på skolgården, säger Jessica med ett leende. Att fotbollsplanen ska bli tillräcklig stor, att det ska finnas bordtennisbord och så vidare.

Jessika Ljungwalls eget rum ligger innanför receptionen. Det är utrustat med en extra dörr in till biträdande rektors och som inte går att låsa. Ett led i säkerhetstänkandet.

Det finns ingen direkt tillgång för eleverna eller andra besökare till rektor, dörren måste låsas upp.

Skolan har ett begränsat antal ingångar, och dörarna är öppna under skoltid.

Men skulle det vara möjligt att låsa alla dörrar samtidigt för att hålla ovälkomna besökare borta, det är

något som personalen hoppas ska gå att fixa ganska snart.

Runt skolan finns också ett antal kameror uppsatta. Vardag för varje svensk skola idag.

TINGVALLASKOLAN INNEHÅLLER TVÅ atriumgårdar som släpper in dagsljus i korridorer. Vad gårdarna ska användas till är fortfarande inte bestämt. Fönstersmygarna mot innergårdarna inbjuder till att sitta i.

På förskolan, som också har en innergård, är det dock bestämt av ett av barnen vad som ska finnas där – en igloo till vintern!

Förskolans avdelningar grupperar sig runt atriumgården och utanför dem skapas vissa korridorer.

– Men, säger rektor Sylwia Szulik, korridorer är också pedagogiska platser. Vi får se vad vi använder dem till.

I skolbiblioteket är det snart dags att avsluta dagens möte.

Biblioteket är ännu så länge inte bemannat med en skolbibliotekarie utan en av lärarna arbetar som bibliotekspedagog på en viss del av sin tid.

Men Jessica Ljungwall hoppas att i framtiden ha en skolbibliotekarie på heltid. «

Arkitekten Patrik Törnquist är nöjd med sin skola.

Arkitekten: Trä ett bra material i tuffa miljöer

Från ritbord till färdig skola på tre år.

– Ja, det gick fort, säger Patrik Törnquist på Metod Arkitekter som ritade Tingvallaskolan och som är mycket nöjd med sin första skola.

Tingvallaskolan är byggd i rött tegel, kanske inte lika miljövänligt som vore den byggd i trä. Men den ska stå där i 50 år minst. Då väger tegel tungt.

Det är en ljus och öppen skola som Patrik Törnquist har ritat. Hans byrå deltog i en tävling och fick som ett av tre kontor uppdrag att komma med ett förslag som senare blev det vinnande.

Huset är i tre våningar, ett för varje stadi- um (F-klassen och lågstadiet delar på ett). Köket utgör ett slags mittpunkt, på andra sidan sett från skolan ligger förskolan. Atriumgårdar finns både i skolan och förskolan, materialvalen är de samma.

DET ÄR MYCKET trä.

– Det är ett bra material i tuffa miljöer, säger Patrik Törnquist. Samtidigt varmt och mysigt och det står bra emot repor.

Väggarna längst ned är plywoodklädda som förhoppningsvis inte ska mörkna så snabbt efter-

som plywooden är behandlad. Den tidigare trenden med björk har ersatts med furu, en inhemsk råvara som varit lätt att få tag i slutet av byggperioden. Accentfärger håller ihop de olika hemvisterna men vitt, gråa golv och träfärgerna är utgångspunkter.

Lite kompromisser har arkitekten fått göra – det blev mer träväggar än inritade glasväggar, nätt i den pedagogiska trappan.

– Jag är mycket nöjd med skolan och att få ha varit med hela tiden, säger Patrik Törnquist.

Patrik Törnquist.

KERSTIN WEYLER

Skolans uppdrag är att skapa en ljusare framtid!

”Vårt uppdrag är att skapa bästa möjliga förutsättningar för lärande, och en arbetsmiljö som är hållbar för elever, lärare och övrig skolpersonal. Genom att tillföra dagsljusbelysning kan vi hjälpa till med att få upp skolresultaten och ner elförbrukningen.”

– Ulf Gustafsson, vd, MondeVerde

BIOLOGI:

Idag vet vi att ljuset har stor påverkan på hur vi mår, hur väl vi återhämtar oss och hur bra vi sover under natten. Ljuset reglerar vår dygnsrytm, det aktiverar vår koncentration så att vi kan ta till oss ny information och kunskap, samt talar om för oss när det dags att varva ner.

Att vi exponeras för dagsljus i tillräckligt stor mängd är lika viktigt för vårt välmående som att vi rör på oss. Vi är helt enkelt gjorda för att fungera som bäst när det är ljus, då dagsljuset har en uppiggande effekt rent biologiskt.

HISTORIA:

Att vår förmåga att koncentrera oss är kopplad till ljuset har länge varit fördelaktigt för vår utveckling, då vi fram till för cirka 200 år sedan spenderade majoriteten av vår vakna tid utomhus. Idag ser dock vardagen och skoldagen väldigt annorlunda ut. Vi spenderar den mestadels inomhus, och under vinterhalvåret exponeras vi inte alls för den mängd dagsljus som vi egentligen behöver.

SO:

Utöver tiden vi spenderar i klassrummet har våra alltmer digitala fritidsintressen, lett till att vi spenderar ännu mera tid inomhus. Den ökade tiden framför skärmar gör dessutom att vi ofta exponeras för ett starkt blått ljus även senare på kvällen, vilket försvagar vår naturliga dygnsrytm.

Känslan att vara i otakt med dygnet, kallas ”social jetlag” och tar sig uttryck i trötthet, dåligt humör, sömnsvärigheter, bristande koncentration förmåga och försämrad hälsa. Särskilt allvarligt är att det ger upphov till en oregelbunden sömn och depression, vilket är starkt kopplat till förmågan och möjligheten att klara av skolan.

”Vi måste tillämpa ny teknik och kunskap så att barn och unga inte exponeras för dåligt ljus som ger ohälsa och koncentrationssvårigheter.”

– Björn Lindfors, ordförande, Ljusinitiativet

NO:

I skolor där dagsljusbelysning används ser man en minskning av både trötthet och aggressivt beteende, samtidigt som humöret hos både lärare och elever påverkas i positiv riktning. Dessutom ser man att antalet fel på proven minskar, att eleverna får bättre flyt i sin läsning samt att både läshastigheten och läsförståelsen ökar.

”Vi är jättenöjda med dagsljusbelysningen. Vi känner hur den ger oss och barnen energi i klassrummen, och dessutom är den väldigt energisnål.”

– Marianne Ericsson, Rektor på Ransta skola.

EKONOMI:

Genom att använda Smart LED™-belysning med dagsljusliknande ljus så sparar man maximalt med energi och på skolans resurser. Det bidrar till att skapa en bättre arbetsmiljö för våra elever och ett hållbart arbetsliv för lärare, med mindre frånvaro och ett mindre antal sjukskrivningar.

ENTREPRENÖRSKAP:

MondeVerde arbetar för ett hälsosamt arbetsliv och har utvecklat energieffektiv och snål dagsljusbelysning som efterliknar det naturliga ljusets välgörande effekter. Att byta belysning är en av de mest effektiva investeringarna för att bidra till elever och lärares hälsa och välmående. Oberoende undersökningar visar att dagsljusbelysningen ökar produktiviteten och att antalet misstag minskar.

MONDEVERDE

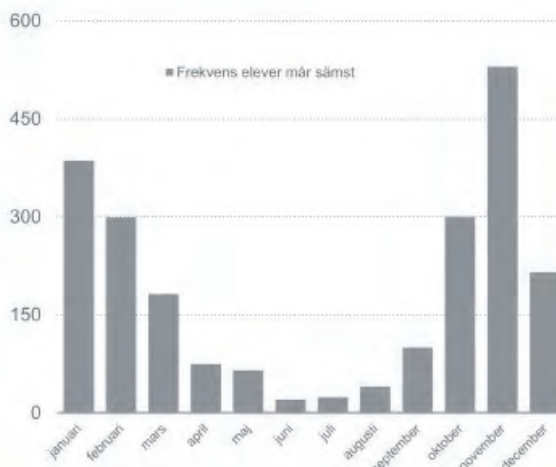
MondeVerde har lång erfarenhet av att leverera kompletta belysningslösningar till förskolor, grundskolor och gymnasium. Oavsett om det gäller nybyggnationer och renoveringar av skolor eller enbart utbyte gammal uttjänt belysning har vi en lösning som skapar en bättre skolmiljö.

Läs mer på mondeverde.se eller kontakta oss på telefon: 08-765 80 50 eller mail: info@mondeverde.se

Tid på året när elever mår som sämst

Studie av Arne Lowden, sömn- och stressforskare Stressforskningsinstitutet

STÄDERNAS SKOLPALATS

Den kraftiga urbaniseringen och stora inflyttningen till städerna i slutet av 1800-talet skapade behov av satsningar på stadsplanering och investeringar i offentliga byggnader som kommunhus, sjukhus, skolor och andra institutioner. Folkskolor, läroverk och gymnasier skapades som storslagna byggnadsverk, nästan som palats, över hela landet. De byggdes också med en viss anpassningsbarhet för att kunna ställas om till sjukhus eller andra allmänna ändamål vid behov. I storstäderna var skolorna ofta mycket stora, ibland med över 1 000 elever.

Ånässkolan i Göteborg är ett exempel på en folkskola som är gestaltad nästan som ett palats och ligger centralt på en stor tomt i en stadsdel. Skolan är i bruk än i dag för årskurs F-6.

FOTO: ULRIKA ÅKERLUND/BOVERKET

NY VÄGLEDNING HUR SKOLOR SKA BYGGAS

Dags för ombyggnad? Eller en helt ny skola? Nu finns en helt ny vägledning hur förskolor och skolor ska byggas och hur de ska utformas för att skapa trygga miljöer och ge de bästa förutsättningar för lärande.

TEXT KERSTIN WEYLER

När nya Tingvallaskolan skulle ritas och byggas fick arkitektbyrån och byggarna utgå från de krav och specifikationer som byggherren Sigtuna kommun ställde upp. Resultatet av det kunde Tingvallaeleverna och barnen i Aspackens förskola se i början av hösten när förskolan och skolan stod inflyttningsklar.

Om projektet börjat i dag hade både beställare och

utförare haft en spillans ny vägledning hur man på bästa sätt bygger förskolor och skolor. I somras publicerade Boverket den: *Vägledning för att utveckla förskolors och skolors fysiska miljö*.

VÄGLEDNINGEN HANDLAR LITE högtidligt om en kvalitativ, tillgänglig och hållbar gestaltning av förskolors och skolors fysiska miljö. Vägledningen är sprungen

Tydligt ljud till alla.

I en klassrumsmiljö förekommer det ofta mycket ljud. Läraren talar ofta till eleverna på avstånd, samtidigt som det är sorl i bakgrunden. Det innebär många utmaningar för såväl lärare som elever. Lyckligtvis kan dessa utmaningar enkelt hanteras med hjälp av Roger™ SoundField ljudutjämningsystem.

Systemet gör att alla elever i klassrummet kan höra bra, fokusera och på ett tryggt sätt delta i undervisningen, samtidigt som läraren slipper anstränga sin röst för att höras.

Roger™ SoundField är utformad för att hantera både tal och musik och med en smart Bluetooth-anslutning blir det enkelt att koppla in alla multimediaenheter och smartphones som används i klassrummet.

Kontakta oss redan idag och testa under 30 dagar utan kostnad.

Gå in på www.phonak.se/rsf eller scanna QR-koden här bredvid.

BOVERKETS TOLKNING

► Så här tolkar Boverket sitt uppdrag:
 ► "Barn och unga tillbringar en stor del av sin uppväxt i förskolans och skolans inom- och utomhusmiljöer. Väl planerade, byggda och förvaltade kan dessa miljöer göra stor skillnad för barns och ungas lärande, hälsa och välbefinnande. Boverket har därför fått i uppdrag att ta fram en vägledning för kvalitativ, tillgänglig och hållbar gestaltning av förskolor och skolors fysiska miljö" Här finns vägledning: boverket.se

MÄNNISKAN I CENTRUM

► Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design (SOU 2015:88). Begreppet gestaltad livsmiljö är benämningen på det perspektiv som utgör kärnan i den nya politik som utredningen föreslår. Det utgår från en helhetssyn på formandet av människans hela livsmiljö, där arkitektur, form och design är ett sammanhållet område och där människan är utgångspunkten. Utformningen av livsmiljön ska enligt utredningen ske med hänsyn till människans möjligheter, behov och preferenser, i dag och i framtiden.

Fruntimmersföreningens barnkrubba inrättades 1894 av Lunds frivilliga förening för de fattigas vård i ett befintligt bostadshus. Symptomatiskt nog i arbetarstadsdelen som senare fick namnet Nöden. I dag finns skylten kvar.

FOTO: OTTO RYDING/BOVERKET

ur den arkitekturpolitik som riksdagen tog beslut om 2018, en ny politik för arkitektur, form och design.

Begreppet som används är gestaltad livsmiljö. Regeringen beskriver i sin proposition att det är ett helhetsgrepp på formandet av människans hela livsmiljö.

I och med riksdagsbeslutet fick Boverket arbeta fram vägledningen.

Vägledning är precis vad det låter. De finns inga tvingande bestämmelser med.

– Nej, det ska snarare ses som ett diskussionsunderlag när man planerar en ny skola, eller ska bygga om, säger Maria Eggersten Teder, som varit ansvarig för arbetet.

De två första vägledningarna är framtagna för förskola och skola upp till årskurs 9, och för värden.

– Det är två områden som berör många människor. Och det är inga valbara miljöer för dem som vistas där, säger Maria Eggersten Teder.

ÄVEN OM DET inte finns några tvingande bestämmelser i vägledningen ser Boverket det "angeläget" att byggnaderna och utemiljön utformas med utgångspunkt från verksamhetens behov och att det stöder lärandet i förskolor och skolor.

Det spelar roll hur vi utformar miljöer, gestaltar dem, menar Maria Eggersten Teder. Gestaltningen sker i planeringsskedet men fortsätter hela tiden under byggets gång. Men också hur man sedan tar hand om förvaltar byggnaderna.

Det behöver byggas många nya förskolor och skolor de kommande åren i Sverige, men samtidigt är behovet av ombyggnad stort.

Det kan uppstå nya behov i verksamheten, man vill kanske bygga om för att ta ett nytt pedagogiskt grepp. Här ska förhoppningsvis vägledningen också komma till användning.

En önskan är att de som planerar och bygger får in-

sikt om att fysiska miljöer kan underlätta, men också försvåra, den verksamhet som bedrivs.

BOVERKETS VÄGLEDNING ÄR uppdelad i sex delar:

- Strategiska vägval
- Förskola och skola som en del av samhällsbygget
- Byggnad och utemiljö, lagar, andra regler och politiska mål
- Planera, bygga, förvalta
- Exempelsamling

– Texterna är baserade på aktuell forskning och den dokumenterade erfarenheten, säger Maria Eggersten Teder. De handlar om vad man ska göra och tänka när det uppstår ett förändringsbehov. Behövs fler platser/ ytor eller ska vi arbeta på ett annat sätt?

– Det är inte säkert att det är nybyggnad som behövs, det är kanske lämpligt att bygga om. Och om man har för mycket yta, vad gör man då?

VÄGLEDNINGEN RIKTAR SIG såväl till planerare, arkitekter och byggare som till den pedagogiska personal som är ansvarig för verksamheten.

Under arbetet har Boverket tagit hjälp av en referensgrupp bestående av bland andra Sveriges Kommuner och regioner, SKR, Skolverket, yrkesnätverk inom arkitektprofessionen (Skolhusgruppen), lärosäten som högskolan i Gävle (som specialiserar sig mycket på skolans fysiska miljö), Kungliga tekniska högskolan i Stockholm, Lantbruksbruksuniversitet i Alnarp och Lärarförbundet (Sveriges Skolledarförbund har inte medverkat i arbetet) och representanter för en rad kommuner.

Det finns inga tvingande bestämmelser i Boverkets skrivning, det är just en vägledning.

– Förutsättningarna är så olika, så det är svårt att gå in och säga hur det ska vara, säger Maria Eggersten Teder. Vi väljer att tala om vilka kvaliteter som behövs.◀

Från hemmasittare till återvändare

FORTBILDNING ATT BOKA TILL ER SKOLA/KOMMUN

Vägar till skolnärvaro

I Sverige uppskattar man antalet elever i problematisk skolfrånvaro till ungefär 5000 elever. Det skulle vara ca 200 normalstora klasser. Att en elev inte klarar av att komma till skolan kan grundas i många olika orsaker, men en sak har de alla gemensamt – de vill vara i skolan!

Den här fortbildningen visar hur det förebyggande arbetet kan gå till och hur skolan systematiskt kan hjälpa elever tillbaka från långvarig frånvaro. Du får lära dig att känna igen varningssignaler och kunskap om riskfaktorer för problematisk skolfrånvaro. Ta del av exempel på hur man kan arbeta för att få en elev att återvända och stanna kvar i skolan. Givetvis kommer vi också gå in på det förebyggande och främjande arbetet, vikten av en tillgänglig skola som möter individens behov och hur man arbetar för att främja närvaro.

Under fortbildningen:

- Vilka är de elever som hamnar i en situation med problematisk, långvarig frånvaro?
- Gemensamma faktorer hos elever som löper större risk
- Viktigaste faktorn för att få eleven att återvända
- Hur kan vi få en elev att stanna i skolan?
- Fungerande samarbete med hemmet

Skanna koden för att läsa
mer & boka fortbildningen

MÖT FORTBILDAREN

**Sirkka
Persson**

Verksamhetsutvecklare,
rektor & författare

Sirkka Persson var tidigare rektor på Kringlaskolan i Södertälje som under hennes ledning fick flera utmärkelser för sitt framgångsrika arbete. Sirkka nominerades till årets rektor 2020 och har många gånger uppmärksammat just för sitt arbete med problematisk frånvaro.

Sirkka är aktuell med boken *Från Hemmasittare till återvändare – vägar till skolnärvaro* där du får ta del av hennes erfarenheter och de arbetssätt hon utvecklat för att öka skolnärvaron och elevernas möjlighet att gå vidare i livet efter årskurs 9. Idag arbetar Sirkka som konsult inom skolutveckling med en önskan om att kunna bidra till att fler elever får möta en tillgänglig skola.

Boka fortbildning med Sirkka Persson
till er skola/kommun:

info@lararfortbildning.se
Lararfortbildning.se
070 - 850 48 03

STRÖMMA FILM DIREKT TILL KLASSRUMMET!

Låt kunskap möta fantasi!

- Arbetsmaterial
- Läroplanskopplingar
- Tips och inspiration
- Elevkonto
- Fri provmånad för alla pedagoger!

**Massor av utbildningsfilm
och spelfilm för din skola!**

▶ Läs mer och teckna provmånad, utan förpliktelser
och åtaganden, direkt på www.filmochskola.se

FILM och SKOLA
en del av Swedish Film

Erfarenhet avgörande för alla i Rektorsprogrammet

Rektorer med organisatoriskt förhållningssätt till arbetet använder utbildningen i Rektorsprogrammet för att utveckla sig själva och sina skolor.

Det visar avhandlingen *Learning Principalship: Becoming a Principal in a Swedish Context*. Avhandlingen utforskar lärande och förståelse av rektorskap i svensk kontext när rektorer socialiseras in i yrket genom utbildning och arbete (Jerdborg, 2022).

I studien undersöks hur rektorer engagerar sig i rektorsutbildning i samspel med yrkesutövningen och hur rektorernas läroprocesser kan förstås och förklaras. Vilken betydelse rektorsutbildning har för formering av en sammanhållen skolledarroll i den samtida skolan är ett centralt tema i avhandlingen.

FORSKNING OM SKOLLEDARUTBILDNING har pågått sedan 1950-talet, och det finns en hel del kunskap om likheter och skillnader mellan utbildningar världen över (Jensen, 2016).

Generellt sett är skolledarutbildningar utformade för att förbereda rektorer att svara upp mot krav och förväntningar som samhällen har på skolor. Eftersom kraven ser olika ut i olika länder kan utbildningar skilja sig åt (Pont et al, 2009).

I Europa erbjuder majoriteten av länderna någon form av skolledarutbildning. Variationen av upplägg, innehåll och inriktning är stor. I de flesta länder är skolledarutbildning inte obligatorisk och når därför endast en del av rektorskåren (Etuze, 2012). Forskning om skolledarutbildning i olika länder är viktig eftersom lärandet har visat sig vara knutet till de kontexter där rektorer arbetat (Hallinger,

FÖRFATTAREN

Stina Jerdborg arbetar som lektor vid Göteborgs universitet med bland annat utbildningar för rektorer och forskning om rektors lärande och professionella utveckling. Stina disputerade under våren 2022 med sin avhandling *Learning Principalship: Becoming a Principal in a Swedish Context*.

2018). Trots det tenderar länder att kopiera utbildningars design, innehåll och upplägg utan att göra kontextspecifika anpassningar (Harris et al, 2016).

I SVERIGE HAR formell rektorsutbildning funnits under förhållandevis lång tid. Redan på 1930-talet drev Folkskolornas ledare kurser i egen regi och alltsedan 1976 har en statlig rektorsutbildning erbjudits, även om den inledningsvis inte nådde alla verksamma rektorer (Ullman, 1997).

Från och med 2010 är den statliga befattningsutbildningen Rektorsprogrammet obligatorisk för alla nytillträdde rektorer i läroplansstyrda verksamheter. Det gör det svenska fallet särskilt intressant att undersöka. Den treåriga befattningsutbildningen genomförs parallellt med rektorsarbete och ska slutföras inom rektorns första fyra år i tjänst (SFS 2011:183).

Forskning om skolledarutbildning har kritiserats för att fokusera på deltagares självupplevda nöjdhet (Darling-Hammond et al, 2010). Med tiden har fokus vidgats. Det har visat sig att deltagarcentrerat lärande och tidigare arbetserfaren-

heter är viktiga faktorer för lärande i skolledarutbildning.

En annan viktig faktor är att rektor, utbildning och huvudman samverkar kring en gemensam inriktning i samklang med rektorns specifika verksamhet. Samtidigt har det framkommit att utbildningsdeltagare uppfattar och använder sig av utbildning på olika vis (Darling-Hammond et al, 2010).

ÄVEN I SVERIGE har deltagares tidigare erfarenheter visat sig ha betydelse för lärande i Rektorsprogrammet (Liljenberg & Wrethander, 2020). Det finns emellertid behov av utförligare kunskap om hur lärande i rektorsutbildning och rektorsarbete sker och vad det betyder för rektorer och skolor i vardagsarbetet. Därför studeras rektorernas deltagande i Rektorsprogrammet i relation till vardagligt rektorsarbete i avhandlingsstudien (Jerdborg, 2022).

Urvalet av rektorer avspeglar den samtida sammansättningen av svenska grundskolerektorer avseende kön, ansvar för olika årskurser samt kommunal respektive fristående skolhuvudman.

Studien genomfördes genom observationer i kursgrupper i Rektorsprogrammets tredje och sista år vid tre olika lärosäten. I studien ingår intervjuer med 14 grundskolerektorer i kursgrupperna. Rektorerna intervjuas såväl i utbildningen som på sina skolor. Vid skolbesöken skuggades rektorerna i arbetet, därtill intervjuades lärare i skolorna.

STUDIENS RESULTAT VISAR att rektorernas medvetenhet om samhälleliga krav på skolor ökar genom deltagande i Rektorsprogrammet. Rektorerna speglar sina verksamheter gentemot insikterna, och

Det behövs mer kunskap om hur lärande sker i rektorsutbildningen, menar Stina Jerdborg som skrivit en avhandling om rektorsprogrammet. (Personen på bilden har inget med texten att göra.)

FOTO: COLOURBOX

påbörjar anpassningar av verksamheterna.

Det sätt på vilket rektorerna förstår sitt arbete påverkar emellertid vad de lär i utbildningen och hur de tar sig an rektorsuppdraget, därmed också vilka nya erfarenheter de skapar. Den orientering rektorn tar till arbetet; organisatorisk, uppgift- eller idéorientering, visar sig avgörande.

Rektorer med en organisatorisk orientering uppfattar att deras roll är att leda skolan som en professionell organisation. De använder utbildningen som en kunskapsresurs för sig själva och sina skolor.

Andra rektorer, mer inriktade på att hantera rektorsarbetet genom yrkets olika arbetsuppgifter, uppfattar utbildningen som teoretisk och abstrakt och som något man behöver ta sig igenom. De har svårt att se vad utbildningen kan bidra

med till rektorspraktiken och distanserar sig, varvid utbildning och rektorspraktik blir separerade.

I studien återfinns också rektorer huvudsakligen inriktade mot att implementera specifika idéer. De sorterar utbildningsinnehållet utifrån hur väl det gynnar idéerna. På så sätt blir utbildningen begränsad.

REKTORERNA KOMMER DÄRMED från Rektorsprogrammet med olika lärandeidentiteter och sätt att se på och ta sig an rektorsyrket. Organisationsorienterade rektorer använder resurser från utbildningen i sina ledningspraktiker och genererar organisatoriskt lärande i sina skolor. De engagerar sig i att skapa professionella gemenskaper för skolförbättring genom att arbeta på det här sättet.

De uppgiftsorienterade rektorerna

lyckas inte med detta. De fortsätter med en traditionell arbetsdelning där de utför egna arbetsuppgifter medan lärarna får sköta sig själva. Idéorienterade rektorer tar med sig argument från utbildningen till rektorspraktiken där de hävdar sitt specifika perspektiv på ett sätt som kan leda till konflikter i skolorna.

Anpassning av skolverksamheter till externa krav kräver kunskap om och förståelse av den lokala skolans kontext och historia. Nya krav behöver meningsförhandlas med medarbetarna för att upplevas legitima.

Resultaten visar att i sådana processer står rektorsrollen på spel genom att rektorn antingen tar rollen som engagerad meningsmäklare utifrån teoretisk förankring med professionella redskap och perspektiv, alternativt tar en mer marginaliserad roll med bristande legitimitet.

Ledarskapskurser

För alla ledare inom alla skolformer

Visste du att ...

... flera av våra ledarskapskurser utförs nu i **process**.

Vilket innebär att du får stödmaterial med dig att arbeta med på din arbetsplats mellan träffarna. På så sätt ökar du ditt eget lärande och kan direkt analysera utvecklingen i samband med kursens fortbildare.

Scanna för mer
info & bokning

Biträdande rektor

Leda medarbetare, arbetslag och skolutveckling

3
DAGAR

- Bygga starka och välmående arbetslag
- Balansera brandkärsutryckningar med långsiktigt arbete
- Facilitera hållbar skolutveckling
- Få med dina kollegor på utvecklingståget
- Hantera konflikter

FORTBILDNING I PROCESS

Leda arbetslag och grupper

Verktyg för pedagogiskt ledarskap som utvecklar

3
DAGAR

- Stötta och driva verksamhetens processer
- Omsätta ledarskapsteorier till praktik och situationsanpassa ditt ledarskap
- Planera och leda effektiva möten som driver den pedagogiska utvecklingen
- Leda kollegor i förändring

FORTBILDNING I PROCESS

Rector i förskolan – ny i rollen

Leda och organisera för samsyn, delaktighet och arbetsglädje

3
DAGAR

- Utveckla pedagogiska processer över tid med delaktiga medarbetare
- Leda och organisera för ett systematiskt kvalitetsarbete
- Medarbetare som känner lust och glädje i arbetet
- Årshjulet - en tydlig plan för planering, uppföljning och utvärdering
- Utveckla kollegialt lärande på vetenskaplig grund
- Skapa möjligheter för förskollärarna

FORTBILDNING I PROCESS

Leda i motstånd och bristande samspel

– hur motståndets kraft kan vändas till engagemang

1
DAG

Skolans och förskolans värld är komplex. Vi samspelar med elever och barn, kollegor och föräldrar. Kraven på oss är höga och vi har höga krav på oss själva.

- Hur förstärker vi samspel och samarbete i gruppen?
- Motstånd i handling eller attityd – hur gör vi då?
- Hur hanterar vi konflikter som uppstår?

Processledarutbildning

– verktyg och metoder för en undervisningsnära skolutveckling

3
DAGAR

- Leda dina kollegor i en kontinuerlig utveckling av undervisningspraktiken
- Bidra till en skola som utvecklas enligt vetenskaplig systematik
- Gå från projekt till process
- Använda konkreta redskap för ett lärande och utvecklande klimat i gruppen

FORTBILDNING I PROCESS

Coachande ledarskap

– för arbetslag med kraft och energi till utveckling

1
DAG

Vi behöver en kultur av problemlösning i arbetslaget och ett tryggt samarbetsklimat där alla utvecklas och lär av varandra.

- Vad innebär ett coachande ledarskap?
- Hur använder vi coachande verktyg för att stärka gruppens problemlösning
- Hur genomför du coachande samtal?

Med reservation för ändringar

Vi utvecklar Sveriges viktigaste människor

www.lararfortbildning.se • 08 737 68 00

LÄRAR
FORTBILDNING AB

När rektorer knyter an sin verksamhet till deltagandet i Rektorsprogrammet och justerar handlingar utifrån praktikens behov främjas processer av lärande genom meningsförhandling runt objekt.

När rektorer i stället avvisar redskap från utbildningen avbryts processer av lärande. Avsaknaden av meningsförhandling medför att förbättringsarbete knyts till rektorn som person och att meningspositioner blir låsta.

Studien visar att rektorernas lärandeprocesser påverkar skolors arbete och kan leda till utveckling eller omkullkasta redan pågående utvecklingsprocesser beroende av rektorns agerande.

Utifrån resultaten argumenteras för att tala om "inkommande rektor" i syfte att förstärka fokus på verksamheten. Resultaten kan hjälpa rektorer att förstå sin professionella bana, sitt professionella lärande och varför de hamnat i svåra situationer i sitt arbete och visa hur man som rektor kan ta sig vidare ur sådana situationer. Rektorer kan också använda resultaten för att förstå medarbetares lärande.

RESULTATSTYRNING STÄLLER HÖGA krav på rektors förmåga att organisera utifrån kompetens och kunnande. I resultaten framkommer att erfarenhet och kompetens är viktiga för rektorernas möjligheter att utöva pedagogiskt ledarskap och att rektorerna behöver tillgång till flera kunskapsområden i ledningsarbetet.

Rektorerna behöver specifika kunskaper om de verksamhetsområden och

Studien visar att rektorernas lärandeprocesser påverkar skolors arbete och kan leda till utveckling eller omkullkasta redan pågående utvecklingsprocesser beroende av rektorns agerande.

skolor de leder, liksom kunskaper om skolläring. När rektor saknar kunskap om och erfarenhet av skolans verksamhetsområde hindras de i sitt pedagogiska ledarskap av en begränsad repertoar.

I tidigare studier om svenska rektorer nämns tidsbrist som förklaring till tillkortakommanden vad gäller pedagogiskt ledarskap (Leo, 2015). Så var inte fallet här. I stället uttryckte rektorerna att de inte förstod sig på sina verksamheter. Det gällde främst rektorer i för dem nya verksamhetsområden som blev tvungna att lära sig verksamhetens grunder.

Rektorer som redan arbetat inom det

verksamhetsområde där de tar sig an rektorsrollen har därvidlag ett stort försvår. Rektorerna som därtill kunde sin specifika skola utan och innan hade goda möjligheter att verka som pedagogiska ledare direkt. När rektorerna saknade erfarenheter av och kunskaper om skolläring hindrades dock lärandet i Rektorsprogrammet av att de saknade en skollärd repertoar att vidareutveckla.

Tanken med åren i utbildning och arbete är att rektorerna ska utvecklas som ledare, men utan kännedom om verksamheterna fick de dessutom mycket annat som de var tvungna att sätta sig in i. Det handlar om allt ifrån hur lärare arbetar inom verksamhetsområdet till hur elever i de åldrarna lär sig.

SAMMANFATTNINGSVIS VISAR avhandlingen att förändrade krav på rektors arbete har skapat parallella tolkningar av rektorsrollen. Professionell socialisation genom rektorsutbildning övervinns inte det som rektorerna har med sig in i utbildningen.

Däremot lyckas rektorer med tidigare ledningserfarenhet samt tidigare verksamhetsanknuten erfarenhet, vilka har en organisatorisk orientering gentemot arbetet, att vidareutveckla sin kunskap och förståelse genom deltagande i Rektorsprogrammet.

Resultaten har hög relevans för såväl rektorer som för skolhuvudmän, beslutsfattare och skolmyndigheter och ger viktig kunskap för verksamma inom rektorsutbildning. «

REFERENSER

- ▶ Darling-Hammond, L, Meyerson, D, La Pointe, M, & Orr, M (2010). *Preparing principals for a changing world*. San Francisco: Jossey-Bass.
- ▶ Etuce (2012). *School leadership in Europe: issues, challenges and opportunities*. Bryssel: European Trade Union Committee for Education.
- ▶ Hallinger, P (2018). *Bringing context out of the shadows of leadership*. Educational management administration & leadership, 46 (1), 5–24.
- ▶ Harris, A, Jones, M, & Adams, D (2016). *Qualified to lead? A comparative, contextual*

- and cultural view of educational policy borrowing*. Educational Research, 58 (2), 166–178.
- ▶ Jensen, R (2016). *School leadership development: what we know and how we know it*. Acta Didactica Norge, 10 (4), 48–68.
- ▶ Jerdborg, S (2022). *Learning Principalship: Becoming a Principal in a Swedish Context* (Gothenburg studies in educational sciences, 467).
- ▶ Leo, U (2015). *Professional norms guiding school principals' pedagogical leadership*. International Journal of Educational Management, 29 (4), 461–476.
- ▶ Liljengren, M, & Wrethander, M (2020).

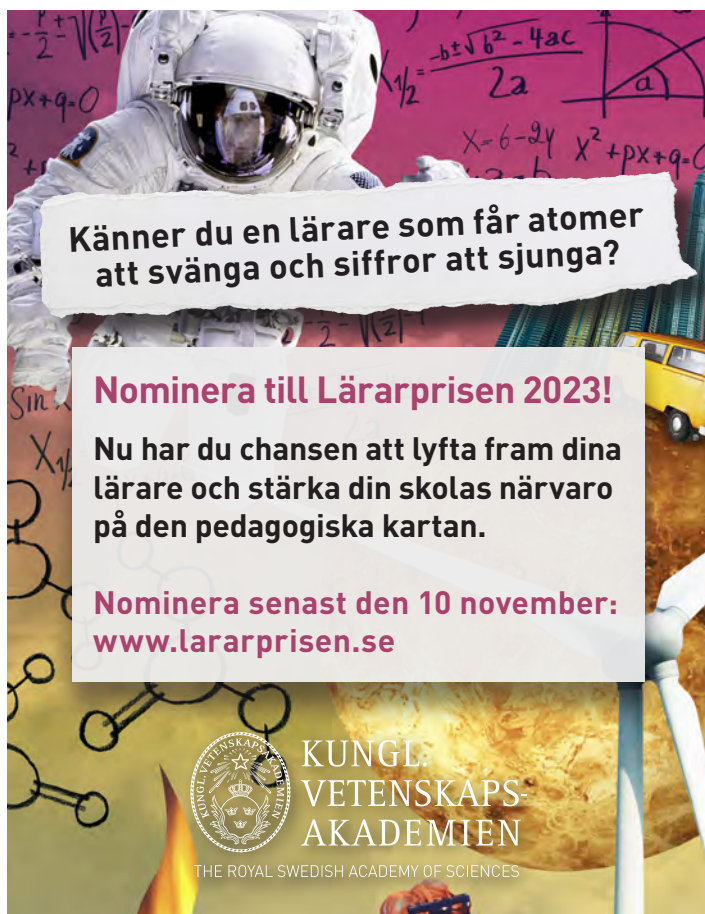
- Leadership for school improvement – linking learning to leading over time*. Professional Development in Education, 1–15.
- ▶ Pont, B, Nusche, D, Moorman, H (2009). *Förbättrat skollärdskap, volym 1, Politik och praktik* (Skolverkets rapport).
- ▶ SFS 2011:183. *Förordning om befattningsutbildning och fortbildning för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem*.
- ▶ Ullman, A (1997). *Rektorn: En studie av en titel och dess bärare* (Studies in educational sciences, 11). [Doktorsavhandling]. Stockholms universitet.

LÄROMEDEL FÖR ALLA

Med NE får ni tillgång till läromedel i samtliga ämnen för grundskolan. Aktuella, tillgängliga och uppdaterade efter Lgr22.

Läs mer på [NE.se](https://ne.se)

Känner du en lärare som får atomer att svänga och siffror att sjunga?

Nominera till Lärarprisen 2023!

Nu har du chansen att lyfta fram dina lärare och stärka din skolas närvaro på den pedagogiska kartan.

Nominera senast den 10 november: www.lararprisen.se

KUNGL. VETENSKAPS-AKADEMIEN
THE ROYAL SWEDISH ACADEMY OF SCIENCES

MISSA INTE ATT SVARA PÅ LÖNEENKÄTEN

Nu är det dags för årets viktigaste enkät, **Skolledarnas löneenkät!**

Tack, alla medlemmar, som svarade på förra årets enkät. Den **25 oktober** landar den i din mejl och i år är ditt svar extra viktigt i år.

Hur stor blev löneökningen och hur ser ansvarsavståndet ut, vad får skolledare betalt för övertiden och påverkar omsättningen av skolledare lönerna?

Detta och mycket mer kan vi presentera med lönestatistiken tack vare ditt och dina kollegors löneenkätsvar.

Så håll ögonen på inkorgen den 25 oktober!

Varmt tack på förhand för ditt viktiga svar!

SVERIGES SKOLLEDARFÖRBUND

Svårt med tillit – men inte här

Det där med tillit är inte lätt. Jo, det vardagliga ordet tillit, i betydelsen att lita på någon, greppar vi väl ganska enkelt. Antingen litar vi på någon, eller så gör vi det inte. Eller kanske ibland.

Men tillit i styrning och ledning är mera svårgripbart. Synonyma begrepp kan vara distribuerat ledarskap, professionsstyrning (vad nu profession innebär), underifrånperspektiv ... välj vilket du föredrar.

Katz och Ain Dack skriver om att det är så lätt att assimilera ett begrepp, att säga "jo, men det där visste jag redan", eller "så där gör jag", fast man varken vet eller gör det man påstår. En uppsatt chef kan pråla med att hen visst leder tillitsbaserat, men om man frågar personalen är den inte alltid lika imponerad.

ENKELT SAGT FINNS det tre kategorier. De som fullt ut anammar tillitsbaserad styrning och har en grundmurad förståelse för vad det innebär för ett ledarskap, och som ändrar sitt beteende och sin organisation om det behövs.

Sedan finns det de som tror att de utövar ett sådant ledarskap, har viljan och ambitionen att göra det, men inte lyckas. Dem finns det hopp om.

Slutligen har vi de som ger sken utåt av att göra det, men egentligen inte är intresserade av ett sådant ledarskap.

För att återknyta till Katz och Ain Dack skriver de att det gör ont att lära sig nya saker, för det innebär att man ska göra, tänka eller förstå något på ett nytt sätt. Det gör ont när knoppar brister, som bekant.

Det finns väl egentligen bara ett sätt att ta sig framåt och lära sig nytt, och det är att omge sig med kritiska vänner, och att våga utmana sig själv.

VI ÄR JUST nu inne i en process att skapa något nytt på de grundvalar som Sveriges Skolledarförbund och Lärarförbundets skolledarförening utgör. Det har gått väldigt smidigt så här långt när vi träffas, vi i de båda styrelserna. Vi har träffats flera gånger, och det kommer att bli väldigt bra för våra medlemmar.

Vi är inte rädda för att hjälpa varandra att skapa det nya förbundet. Men så vill vi ju alla dra åt samma håll, och vi har ett självklart underifrånperspektiv. Det vi gör, gör vi för medlemmarnas skull.

Och så är de så trevliga också, allihop! Jag känner stor tillit till att det här blir hur bra som helst för alla våra medlemmar. «

Torbjörn Hanö

REKTOR

Din vardag är vår vetenskap

KOMPETENSUTVECKLING FÖR DIG
INOM FÖRSKOLA OCH SKOLA

Vi erbjuder böcker och utbildningar som svarar mot aktuella kompetensutvecklingsbehov för dig som är verksam inom skola. Våra produkter grundar sig på aktuell forskning förmedlad på ett inspirerande och verksamhetsnära sätt. Här möts vardag och vetenskap.

Mer information om hela vårt kompetensutvecklingserbjudande hittar du på: studentlitteratur.se/kompetensutveckling

Se hela vårt
utbud på

[studentlitteratur.se/
kompetensutveckling](https://studentlitteratur.se/kompetensutveckling)

MÅLSÄTTNING. Skolverket borde ta chansen med nationella målsättningar och kvalitetsdialoger att ta taktpinnen och skapa och leda processer som i förlängningen förbättrar resultaten. Men ta då också med det väsentliga: undervisningen, skriver **Martin Persson**.

Skolverkets målsättning missar det viktigaste: undervisningen

Skolverket har fått ett regeringsuppdrag som handlar om att ta fram nationella målsättningar för skolan med delmål och indikatorer. Myndigheten har kommit med en rapport som syftar till att utgöra stöd till huvudmannens eget kvalitetsarbete. Det nationella kvalitetsystemet syftar således till förbättringar av svensk skola.

Men Skolverket missar det väsentliga i skolan, undervisningen.

För grundskolans del redovisar Skolverket en övergripande målsättning som lyder: "I grundskolan möter alla elever en likvärdig utbildning av hög kvalitet som ger dem goda möjligheter att inhämta och utveckla kunskaper och värden som ger en god grund för fortsatt utbildning".

DELMÅLET FÖRESLÅS VARA "alla elever ges möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling". Så långt allt väl, dessa skrivningar stämmer väl med skrivningar i läroplan och skollag.

Indikatorer ska mäta hur utvecklingen går mot måtpunkten, delmålet. De indikatorer som Skolverket föreslår handlar samtliga om faktiska kunskapsresultat för eleverna såsom betyg och resultat på nationella prov. Faktiska kunskaper som mäts i form av betyg och provresultat är en konsekvens av undervisningen. Indikatorn tas

således fasta endast på resultatet och inte på hur resultaten har åstadkommit.

Kvalitetsskillnaderna mellan lärarna är betydande i alla utbildningssystem. Samtliga lärare behöver få återkoppling på sin undervisning och underlag för att träna och bli bättre på att undervisa.

LÄRARYRKET BRUKAR numera betraktas som en profession och i dess natur ligger förmågan att förbättra sig.

Den stora utvecklingspotentialen i svensk skola är således att förbättra lärarnas kapacitet, och det är något som Skolverket helt utelämnar i sin delredovisning av sitt uppdrag med ett nationellt kvalitetssystem.

Risken med att utelämna det väsentliga är givetvis att det mesta förblir som det är och att ledningsprocesserna fortsättningsvis också kommer att bestå av analyser på en hög abstraktionsnivå med behörigt avstånd från "sanningens ögonblick", undervisningen.

Indikatorerna kommer att ha en styrande effekt på skolorna och då måste fokus vara på undervisningsprocessen och inte bara på elevernas kunskapsresultat.

DET SOM SKOLAN kan påverka är undervisningen och det är där resultaten genereras. Förbättringspotentialen är betydande.

Förslag på en indikator som tar sikte på att huvudmannen arbetar med fokus på att förbättra undervisningens kvalitet skulle kunna vara, "skolans kvalitetsarbete omfattar strukturer och systematik för att ge återkoppling och stöd till lärares förbättringsarbete".

Genom att formulera indikatorer som tar fokus på skolans kärnuppdrag, undervisningen, kan Skolverket styra huvudmän och skolor i Sverige att börja arbeta med detta mer systematiskt. Då kommer den kapacitet och utvecklingspotential som finns hos den svenska lärarkåren att på sikt generera utveckling av undervisningens kvalitet

och därmed förbättrade kunskapsresultat.

ATT ÅR EFTER är arbeta som lärare och inte få någon återkoppling av ledning eller kolleger på sin undervisning är självklart förödande för den enskilde lärarens motivation och engagemang på sikt. Att inte tillsammans med sina kolleger få analysera undervisningen i strukturerade och systematiska former är minst lika förödande för den professionella utvecklingen hos lärarkåren.

Skolverket skriver att en rad utmanande vägval och prioriteringar behöver göras i det fortsatta arbetet för att kvalitetssystemet ska upplevas som relevant och gå att överblicka.

Det är knappast rätt utgångspunkt. Ett kvalitetssystemets funktion är att förbättra den verksamhet som systemet är till för. I vårt fall utbildningen och elevernas kunskapsresultat.

SKOLVERKET HAR NU med sitt nuvarande regeringsuppdrag chansen att bli en myndighet som tar taktpinnen och sporrar huvudmän till att skapa och leda processer som långsiktigt och hållbart förbättrar lärarnas kapacitet att utveckla undervisningen.

Effekterna kommer att visa sig i form av förbättrade kunskapsresultat för eleverna.

MARTIN PERSSON

Före detta skolchef

 Kvalitetsskillnaderna mellan lärarna är betydande i alla utbildningssystem. Samtliga lärare behöver få återkoppling på sin undervisning och underlag för att träna och bli bättre på att undervisa.

Läromedel • Stöd • Utbildning

Trygghet hela vägen med läromedel från Gleerups

Läromedelsfrågan och vikten av tillgång till kvalitativa, strukturerade och individanpassade läromedel är mer aktuell än någonsin. Med läromedel från Gleerups får alla elever tillgång till ett ständigt aktuellt innehåll av hög kvalitet som täcker de flesta ämnen och kurser i grundskolan och gymnasiet.

Är er skola intresserad av digitala läromedel? Med en gemensam lärmiljö ökar likvärdigheten och ni får stora möjligheter till kollegialt samarbete. Stöd och support ingår alltid.

Vill du veta mer om hur läromedel kan bidra på er skola? Läs mer på gleerups.se

gleerups

Det är skillnad på chef och ledare

Chef och ledarskap inom välfärdssektorn
Ingela Thylefors
NATUR OCH KULTUR

► Chef utses man till. Ledarskap är något man förtjänar och måste göra så varje dag. I en persons ögon kan man betraktas som en bra ledare, hos en annan person är man det inte.

Vad kännetecknar en god ledare?

Den frågan kanske det inte finns något generellt svar på. Vad läsaren får ta del av är olika ledarskaps-

teorier, ledarskapsstilar, vilka egenskaper som eftersträvas, men också vad som kan vara förödande för en verksamhet.

DEN BRITTISKE PSYKOLOGEN Adrian Furnham delar in dysfunktionella chefer i tre grupper, "sad", "bad" och "mad".

Författaren lägger stor vikt

kring och betonar betydelsen av rekrytering av personal. Den som har till uppgift att anställa personal får i boken mycket bra förslag på hur man bör tänka och som hon skriver, "en dålig chef får större konsekvenser för en arbetsplats än en bra chef".

NÄR MAN I BOKEN får ta del av resultat från vetenskapliga rapporter, finns det mycket som chefer på högre nivåer kan lära av i samband med rekryteringar.

Det förs intressanta resonemang kring makt – den mellanmänskliga makten, social makt, olika maktbaser – och kopplingar ända till 1500-talet och skriften *Fursten* av Niccolo Machiavelli, där han ställde frågan om det är bättre för en furste att vara älskad än fruktad.

Välfärdssektorn spänner över många olika verksamheter med

olika förutsättningar och olika uppdrag.

Samtidigt är det intressant att se såväl likheter som skillnader i chefskap inom de olika områdena. Alla områden inom välfärdssektorn är underordnade politiskt styre vilket gör att igenkänningsfaktorn är stor.

Arbetsituationen för chefer, oavsett verksamhet, karaktäriseras av kortvarighet, föränderlighet och splittring, vilket inte minst framgår av den tabell som visar vad chefer gör.

ETT KAPITEL VARDERA ägnas åt ledningsgruppers sammansättning, delat och fördelat ledarskap, arbetsmiljö, förändringsarbete, konflikthantering och "krångliga" människor".

Alla dessa kapitel bygger på noggranna genomgångar av studier och resultat från forsk-

ning. Inte minst intressant är att ta del av en TCO-rapport, som visar att 40 procent av cheferna vill byta ut minst tre personer av kompetensskäl och drygt 30 procent av sociala skäl.

MINST NÖJDA MED sina medarbetare är rektorerna. Ännu en anledning att se över sina rutiner vid rekryteringar.

Bland all torr statistik känns det uppfriskande, att författaren bjuder på humor i allt allvar, inte minst vid uppräknings av "krångliga" personer. Det finns en del man minns...

Samtidigt bör påpekas, att arbetslivet är beroende av olikheter och personer som i bästa fall kompletterar varandra.

Detta är en läsvärd bok, som vänder sig till såväl nuvarande som blivande chefer och ledare, då inte minst som kurslitteratur i chefs- och ledarskapsutbildningar.

Slutligen, det hedrar författaren att hon använder hon/han samt henne/honom i stället för det könlösa hen.

PER HÄLLSTRÖM

Minst nöjda med sina medarbetare är rektorerna. En anledning att se över sina rutiner vid rekryteringar.

Beprövad erfarenhet i styrdokumentet – vad står det

Beprövad erfarenhet i skolan
Anette Jahnke
NATUR & KULTUR

► 2011 nåddes vi i våra styrdokument för första gången (i skolans värld) av begreppet beprövad erfarenhet. Tillsammans med att utbildningen skulle vila på vetenskaplig grund tog vi ograverat till oss dessa uttryck.

Det senare är kanske inte så svårt att förstå innebörden av, även om den delen också kan tydas lite olika, men okritiskt lät vi oss dras med av begreppet

beprövad erfarenhet utan att reflektera över vad det egentligen stod för.

Var det någon som i det läget funderade över definitionen av detta begrepp? Hur hade vi undersökt tidigare? Innan du läser vidare, vad betyder beprövad erfarenhet för dig?

Inom medicinen har beprövad erfarenhet en över 100-årig

historia bakom sig, men även där är man inte överens om definitionen.

DRYGT TIO ÅR efter nuvarande skollag togs i bruk skriver Skolverket att begreppet har egenskapen att vara omtvistat, komplext och svagt definierat. Intressant.

Författaren ger sig i kast med en uppgift som troligen inte är den enklaste. Mycket noggrant går hon till väga för att själv bilda sig en uppfattning i frågan.

Man brukar säga att inget är nytt under solen. På ett elegant

sätt kopplar Anette Jahnke tillbaka till en modell som Aristoteles formulerade för länge sedan. På flera ställen återkopplar hon i sin analys till hans tre uttryck episteme, techne och fronesis.

Kort beskrivet står dessa uttryck för veta-att (teoretisk vetenskaplig kunskap), veta-hur (färdigheten att utifrån ett givet mål utföra handlingar) och veta-när (att i en given unik situation kunna välja).

I sina djupgående analyser har hon valt att urskilja tre olika perspektiv på beprövad erfaren-

Skolledarens bemötande påverkar alla

Ledarskapet i klassrummet

Ransi M Sølvik, Sigrun K Ertesvåg (red)

STUDENTLITTERATUR

Den här boken är skriven i en norsk kontext och med sikte på deras nya läroplan, men fungerar alldeles utmärkt även för svenska läsare.

Författarna utgår från ett teoretiskt ramverk som kallas

Teaching through interactions (TTI). Det handlar om interaktionen mellan lärare och elev inom tre områden:

känslomässigt stöd, organisering av klassrummet och stöd i lärandet.

Det sysslar vi alla med, på olika sätt, inom skolan. Det blir intressant när ett nytt ramverk introduceras, det är som att se saker och ting med nya glasögon. Därför är det läsvärt även om du inte tänker dig införa nya

arbetsätt. Du kan bara låta dig inspireras.

DU KOMMER ATT känna igen en hel del från Wiliam och Hattie med flera, men det är inte negativt, tvärt om.

Det kanske mest intressanta med ett teoretiskt ramverk är att det ger oss begrepp för att hjälpa oss att sätta ord på och beskriva och analysera det som sker i klassrummet. Ibland talas det om tyst kunskap, men den går att sätta ord på, så att den inte längre är tyst.

Man kan forma en kultur genom aktiva handlingar. Det går inte att säga att "klassen är sådan", för de vuxna inom skolan kan påverka. Det arbetet blir lättare om man kan sätta ord på det som sker, och det som bör göras.

En grundläggande tanke är att det som läraren gör i klassrummet med eleverna påverkar det som eleverna gör, och vice versa. Glädje och leenden smittar positivt. Sarkastiska kommentarer, eller att inte säga ifrån när någon tilltalar någon annan på

ett olämpligt sätt, leder till ett helt annat klassrumsklimat.

LÄRAREN KAN DEFINITIVT påverka detta i positiv riktning. Vilken väg skolledarna väljer i bemötandet av andra påverkar i sin tur både personal och elever.

Interaktionerna som det teoretiska ramverket beskriver är ett uttryck för ledarskapet i klassrummet. Man kan forma kulturen genom målinriktade och konsekventa handlingar.

De tre områden, eller domäner, som nämns i första stycket ovan, delas i sin tur in i olika dimensioner.

Det kan handla om att skapa ett positivt klimat och att värdesätta elevernas perspektiv. Olika elever behöver olika mycket stöd och av olika slag. Läraren måste både uppfatta och möta och bemöta dem. Att stimulera elevernas motivation och uthållighet är en dimension, liksom att ge eleverna kognitiva utmaningar.

Ett kapitel handlar om rektorns roll. Är du lagkapten, spelande tränare eller facilitator?

Här lyfter man vikten av att

lärare och andra medarbetare har kunskap om hur skolutveckling går till, och att de är delaktiga i det arbetet. Det innebär också att man är medveten om att kompetensutveckling inte kan ligga hos den enskilda individen, det är ett kollektivt arbete.

Författarna håller fram det transformativa ledarskapet, och nyckelorden man nämner är att stimulera lärarnas lärande, att måna om deras välmående och att själv som skolledare delta i deras lärande.

STUDIER HAR VISAT att personalens tro på den egna kollektiva förmågan att lyfta eleverna har större betydelse än elevernas sociala och ekonomiska bakgrund.

Det går alltså inte att skylla resultat på att eleverna kommer från missgynnade hemförhållanden. En skola kan lyfta eleverna ändå, vilket också är skolans uppgift enligt skollagen.

Därför måste skolledaren också tro på den egna förmågan att leda skolan.

TORBJÖRN HANÖ

egentligen för?

het. Som jämförelse kan nämnas, att ännu fler finns att hämta inom hälso- och sjukvården.

Dessa tre är beprövad erfarenhet som personligt yrkeskunnande, som praxis och som dokumenterat utvecklingsarbete. Vi får en genomlysning över fördelar och risker med de olika perspektiven.

UTÖVER SINA EGNA aspekter, går författaren igenom Skolverkets nio olika definitioner från 2011 till 2020 och hur dessa förändrats över tid.

I slutet av boken öppnar för-

fattaren dörren till en något vidare tolkning och att man kan låta det vara ett begrepp med ett spektrum av betydelser. Ja, det är svårt att säga emot, med tanke på de förändringar som skett och ännu sker över tid.

I sista kapitlet ställer Anette Jahnke några mycket intressanta och relevanta frågor kring de tre perspektiven på beprövad erfarenhet som hon presenterar i boken. Frågor som ställs är dels till yrkesverksamma, lärare, skolledare etcetera, dels till blivande lärare.

PER HÄLLSTRÖM

Vi är på plats och räddar liv i Ukraina

När du swishar behandlas dina uppgifter av Röda Korset. Läs hur på rodakorset.se/personligintegritet

Swisha ditt stöd till
900 80 79

 Svenska Röda Korset

Nytt grepp om elevers lärande

Läringsidentitet

Øystein Gilje

UNIVERSITETSFORLAGET

► Boken inleds med att jämföra utbildning med risksporter. Det medför en osäkerhet att både bli och vara en lärande individ i ett livslångt perspektiv.

Resultatet är oförutsägbart, inte minst för att studierna inte går i takt med elevens/människans sociala utveckling. Särskilt tydligt blir det vid övergångar från grundskola till gymnasium.

Boken innehåller konkreta exempel på elevers resa genom utbildningssystemet. Elever som inte lyckats bra alls i skolan, för-

rän hen kom in på ett yrkesprogram och fann sig till rätta i en kultur som hen kände igen och trivdes i. Plötsligt blev betygen mycket högre än tidigare.

NATURLIGTVIS VÄVS elevexemplen ihop med teorier, inte minst förekommer utbildningsfilosofen Biesta som en röd tråd genom boken. Det vi möter i boken är resultatet av tre olika projekt man genomfört i Norge, samtliga handlar om lärandeidentitet i någon bemärkelse.

Vilka lärprocesser tar unga del av? De formella, det vill säga de skolformer som ger något slags betyg eller utbildningsbevis, informella som är organiserade på något sätt men inte utfärdar betyg, samt oformella, när man lär sig under exempelvis fritidsaktiviteter.

Bokens delar berör ungdoms-

forskning, medieforskning och inläringsteori. Inte minst perspektivet på ungdomsforskning gör boken läsvärd.

Den mesta ”pedagogiska litteraturen” tar fasta på lärandesituationer i skolan (eftersom den vänder sig till skolkolk).

Ungdomsperspektivet ger möjlighet till att förstå hur ungdomar fungerar och vilka utmaningar de möter i livet. Att vara ungdom är inte synonymt med att vara elev, ungdomar är mer än det, de har fler roller i livet än så.

Vi behöver se skolan utifrån, med andra ögon. Om vi kan förstå hur unga människor blir handlande individer, blir ”subjekt”, kan vi också närma oss hur de kan bli lärande individer.

BOKEN CIRKLAR KRING Norges nya läroplan, där man infört begreppet ”dybdeläring”, djupinläring. Det begreppet har satt djup (!) prägel på debatten kring den nya läroplanen. Man förtydligar begreppet med att det innebär att eleverna använder sina förmågor till att analysera, lösa problem och reflektera över sitt eget lärande för att konstruera en varaktig förståelse. Inget konstigt i det, kan man tycka.

Den formella utbildningen har två huvudfunktioner. Dels ska den kvalificera och certifiera att eleven nått en viss kunskap, dels ska den göra dem till självständiga individer och socialisera dem.

Elevens lärandeidentitet skapas i det sociala och kunskapsmässiga sammanhang som skolan utgör. Det handlar om förväntningar, ramar och traditioner från skolan å ena sida, och elevens ”akademiska” förväntningar och sociala beteende å den andra.

Lärarens roll blir bland annat att konstruera olika läride-ntiteter i samspelet i klassrummet.

KORTFATTAT LYFTER författaren fyra punkter: Inläringen måste ske via meningsfulla och relevanta aktiviteter för eleverna, och läraren ska ge relevant återkoppling till eleverna. Så långt är det nog inga nyheter för någon. De två sista punkterna är kanske lite mer kontroversiella för en del, nämligen att eleverna ska få någon form av valfrihet och att de ska få välja hur de ska lära för att nå framgång.

Man tar alltså ett lite nytt grepp kring förståelse för elevers lärande.

TORBJÖRN HANÖ

REKTOR – SKOLLEDARE FÖRVALTNINGSCHEF

FÖRMEDLA – REKRYTERA – HYRA
UTREDA – FINANSIERA

Kompetenta skolledare/chefer i hela Sverige! Erfarenhet från mer än 1000 skolor! 25 års kontinuerlig verksamhet!

Tel: 08-545 160 20

info@kunskapsbolaget.se

www.kunskapsbolaget.se

<http://www.linkedin.com/company/kunskapsbolaget-ab/>

**Kunskaps
bolaget**

... utvecklar ledare och organisationer

Här är vi i främsta ledet

Okej med dej? Lilla boken om samtycke

Åsa Karsin, text och bild

BONNIER CARLSEN

► Stopp min kropp! En alldeles utmärkt slogan som fått stor genomslag bland svenska barn. Enkelt och genialiskt. Och just har Stopp min kropp-veckan genomförts på landets förskolor.

Nu kommer en ny upplaga av

Okej med dej. För ett år sedan skickades en pilot ut till 100 förskolor och fick ett fint mottagande. Boken har blivit bearbetad och vänder sig nu till allmänheten också genom ett samarbete med Rädda Barnen, Make Equal, Bonnier Carlsen och författaren Åsa Karsin.

Jag vet inte om andra länder kör Stopp min kropp-veckan eller publicerar böcker som *Okej med dej?*. Men visst kan man bli stolt över att vi kommit en bra bit på väg när det gäller att tala med barn om sexualitet, samtycke och relationer.

KERSTIN WEYLER

Så kan du arrangera ditt event under Yrkesutbildningsveckan

Snart är det dags för Yrkesutbildningsveckan 2022! Under vecka 42 kommer en mängd satsningar genomföras runt om i landet för att visa på styrkan med en yrkesutbildning. I er roll som skolledare och lärare har ni stora möjligheter att vara med och bidra för att lyfta alla fantastiska yrkesutbildningar. Vi har dessutom tagit fram material som ni kan använda.

I dag saknas tusentals skickliga hantverkare, frisörer, vårdbiträden och målare i Sverige. Det finns ett stort rekryteringsbehov inom ett flertal yrken men allt för ofta saknas det ungdomar som har rätt kompetens – detta vill vi ändra på.

Varje år, under vecka 42, sätter vi därför fullt fokus på yrkesutbildning och uppmuntrar fler aktörer att genomföra satsningar runt om i landet. Ju fler som engagerar sig, desto mer ljus kan riktas på landets yrkesutbildningar. Alla behövs för att göra detta möjligt – från myndigheter, företag, organisationer och skolor – och inga initiativ är för stora eller små!

Tips på saker att göra?

Digitalt öppet hus

Med hjälp av en mobiltelefon och sociala/digitala medier kan exempelvis lärare, elever och SYV ha en live-stream och visa upp sin utbildning, samtidigt som de svarar på frågor från elever eller lärare i klassrummet på grundskolan. Frågorna kan lämnas in tidigare, skrivs via chatt eller ställs live.

Heldag med SYV:

En heldag på en högstadieskola där studie- och yrkesvägledare medverkar och svarar på elevernas frågor.

Virtuella arbetsplatsbesök i klassrummet

Virtuella arbetsplatsbesök i 360 grader för att ge elever en inblick i olika yrken så som kock, maskinförare och hotellreceptionst. Filmer på virtuella arbetsplatsbesök finns på worldskills.se

Berätta om era aktiviteter och lyft er skola

Genom att dokumentera och fotografera era aktiviteter kan ni sprida information i egna kanaler (sociala medier, nyhetsbrev med mera). På detta sätt får ni fler att uppmärksamma både skolan och utbildningarna som ni erbjuder.

– Vi behöver nå unga och föräldrar i god tid innan det är dags att välja gymnasium, så att det finns tid för barn och unga att välja och fundera på vad de vill och är intresserade av att jobba med, säger Pontus Slättman.

Pontus Slättman, vd på WorldSkills Sweden som står bakom Yrkesutbildningsveckan, hoppas att fler kan bidra till att få unga att välja ett yrke som verkligen behövs för att modernisera Sverige in i framtiden.

Rätt verktyg gör jobbet bättre

Upptäck verktyget Vår arbetsmiljö

Hos oss finns stöd för en god arbetsmiljö och en attraktiv arbetsplats för kommuner, regioner och kommunala företag. Kostnadsfritt såklart! Scanna QR-koden och läs mer.

“suntarbetsliv

Suntarbetsliv drivs gemensamt av de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna SKR och Sobona.

Detta är våra krav i lönerörelsen

Vilken fantastisk höst vi har fått! Både utanför våra fönster, men också i vårt förbund.

Som ni kunde läsa i Matz Nilssons ledare i början av tidningen pågår ett intensivt och mycket roligt arbete tillsammans med Lärarförbundet Skolledare att forma vårt nya förbund, Sveriges Skolledare.

Ett område som vi sätter stort fokus på från start är det nya förbundets lönepolitik. Nu pågår arbetet att ta fram ett gemensam strategi för fortsätta höja skollära lönerna.

Grundplåten är att Sveriges skolledare ska ha löner som motsvarar uppdraget och ansvaret som följer med att vara skolledare i förskola, skola och vuxenutbildning. Så självklart för oss, men

inte alltid för våra motparter. Det här är våra utgångspunkter inför den kommande lönerörelsen:

- ▶ Lönen ska matcha uppdrag och ansvar. Vi har sagt det tidigare, vi säger det igen!
- ▶ Hög omsättningstakt påverkar skolans resultat negativt. Den kunskapen måste huvudmännen nu beakta på allvar.
- ▶ En investering i skollära lönerna ger hög avkastning. En begränsad post i en omfattande budget, men avgörande för resultaten.
- ▶ Bra lön och villkor lockar nya skolledare. Vi vet att det fungerar. Sveriges skolledare måste få många nya kolleger.
- ▶ Skollära lönerna och ansvar måste synas också i skillnaden i lön mellan chef och medarbetare – vi upprepar gärna våra argument!
- ▶ Slut på gratisarbetet! Våra med-

lemmar jobbar mycket och gärna i perioder. Men jobbet måste vara hållbart och vi måste få perioder med en mindre avlastning. Och framför allt betalt för övertiden. Det måste bli ett slut på gratisarbetet.

VI VET ATT den kommande avtalsrörelsen kommer att präglas av en ansträngd ekonomi och ett oroligt världsläge. Vi är väl medvetna om det och tar självklart det i beaktande. Men samtidigt kommer vi inte stå tillbaka för andra professioner.

Sveriges skolledare är ju, som vi alla vet, Sveriges viktigaste chefer.

MARIA ANDRÉN BERGSTRÖM

Kanslichef

TRE SNABBA

- ▶ **Ann-Charlotte Gavelin Rydman och Matz Nilsson** är ute på turné för att möta förtroendevalda och medlemmar. Kolla på skollära.se när de kommer till er.
- ▶ Sveriges Skolledare är på väg in i Akademikeralliansen. Ansökan är inskickad och ett historiskt beslut tas i november.
- ▶ Vår rådgivning med våra fantastiska chefsförhandlare fortsätter som vanligt under denna intensiva höst. Vi har dessutom fint stöd av två av våra seniora medarbetare. Tveka inte att höra av dig!

Universitets- och
högskolerådet

Samarbeta digitalt med skolor över hela Europa

Skolutveckling i ett meningsfullt och motiverande sammanhang!
Anslut din skola till Europas största skolgemenskap idag
– helt kostnadsfritt.

Läs mer på www.utbyten.se/etwinning

**Nationell
digital
eTwinningkonferens
25 november**

Medfinansieras av
Europeiska unionen

KULTURPRIS MED TYNGD

Inför valet prisade i princip varje parti skolbiblioteket. Viktigaste kulturpolitiska frågan, svarade nästan alla. Viktigt tycker också Nationella skolbiblioteksgruppen, som delade ut årets pris till

årets skolbibliotek, Sandsbro skola i Växjö. Matz Nilsson och Jenny Nilsson, Svensk Biblioteksförning, t v, delade ut priset till Thérèse Hjelmsten, Karin Torstensson och rektor Charlotte Airosto.

MILLE DIAVOLO!

Här kommer kanske förklaringen att det är så svårt att komma ihåg alla italienska glosor och böjningsformer (även om man fattar när det är perfekt eller inte). Ju tidigare desto bättre, konstaterar fors-

kare vid Stockholms universitet. Forskningen handlar om att lära sig svenska, men frågan är ju om inte tidig inläring gäller alla språk. Så det är bara att kämpa på – hur var det nu la spaggia, le spaggie?

GRÜNEWALD FÅR EN EGEN UTSTÄLLNING

Ofta har de buntats ihop. Men efter en utställning som endast visade Sigrid Hjerténs verk gör nu Waldemarsudde samma sak med hennes exman, Isaac Grünewald. Det är den mest omfattande ut-

ställningen sedan 1980-talet av hans konst. Som inte bara är måleri utan också scenografi, kostymer och offentliga utsmyckningar. Utställningen visas till och med 12 februari nästa år.

...PRECIS SOM OKÄNDA HOLMSTRÖM

Tack vare bland annat Walde-marsudde lyfts allt fler kvinnliga konstnärer fram. En doldis nästan fram till nu är Tora Vega Holmström, en skånsk målare som till skillnad från många andra drog till

Tyskland i stället för Paris i början av 1900-talet. På Thielska Galleriet i Stockholm visas nu målningar från hennes första 30 år som konstnär. Utställningen visas till den 29 januari nästa år.

VI FÖRMEDLAR & HYR UT*

Spara pengar genom att anlita oss!

Många av våra skolledare är mellan 65 och 70 år vilket förutom erfarenhet och legitimitet innebär lägre arbetsgivaravgifter (en tredjedel) och noll kronor i tjänstepension. Vi har mängder av referensuppdrag från kommuner och friskolor över hela Sverige.

**efter Skolinspektionens krav, erfarna rektorer/skolledare. Vi har landets största nätverk med Sveriges viktigaste chefer.*

VILL DU VETA MER KONTAKTA:

Jonas Berkling, 0709-20 23 33, www.rektorspoolen.se

RektorsPoolen
SVERIGES VIKTIGASTE CHEFER

Skol-Sverige borde göra som Östra Göinge i Skåne gjorde: ta ett helhetsgrepp om studieproblemen. Det är inget annat än en nationell skandal att 18 000 nior inte blir behöriga för gymnasiet varje år.

Gymnasiemissen – en nationell skandal

I skrivande stund är det inte klart vem som blir utbildningsminister de kommande fyra åren i Sverige. Det pågår också förhandlingar landet runt hur kommuner och regioner ska styras.

På några ställen är det klart, till exempel i norra Skåne. Där fortsätter moderaterna styra.

Östra Göinge var länge ett starkt S-fäste. En klassisk bruksbygd. Inte behövde man så mycket utbildning, det fanns ju jobb i Sibbhult eller Östanå.

Och de som ville gå vidare, trots antiutbildningsnormen, tog bussen söderut till Kristianstad och gymnasiet där. Förlorade för bygden liksom.

Jag hade förmånen att besöka Broby, huvudort i Östra Göinge kommun, i våras. En fråga som brydde de styrande var – hur kan det komma sig att kommunen ligger i Sverigebotten när det gäller meritpoäng i nian, trots att vi satsar nästan mest på skolan i hela Skåne?

Så hade de varit oavsett vilket parti som styrde.

MEN SÅ BEHÖVER det inte vara, slog man fast och spikade upp sitt mål på väggen: 230 (i meritpoäng) 2030.

I våras kom man en bit på väg, kunde kommunledningen konstatera. Meritpoängen ökade.

Östra Göinge tog ett helhetsgrepp på frågan. Om du jobbade på fastighetskontoret, i parken eller på socialkontoret, ja då var frågan om elevernas resultat också din. Det bidrog nog till framgångarna i valet.

Östra Göinges fråga borde Sverige ställa sig på na-

tionell nivå. Är det skrivet i sten att 15 procent av nior-na inte ska bli behöriga för gymnasiet? Det går lite upp och ned, men har slutat på 15 procent de senaste åren.

I år utgjorde 15 procent 18 000 ungdomar.

Det är en nationell skandal av stora mått att det är så många som inte blir behöriga till gymnasiet. En samhällsekonomisk förlust för oss alla, men framför allt ett svek mot dessa unga.

Vad gör vi? Lovskola – tjja, det funkar inte så bra.

Låxhjälp, går den till dem som behöver mest? Nej, den går också till fuskande företag (ytterligare ett välfärdsbrott!), konstaterades det häromveckan.

Alla är överens om att det måste börjas tidigt. I förskolan ser många erfarna förskollärare de barn som behöver extra stöd. I f-klassen är det väl än mer uppenbart, kan jag tänka.

Samtidigt kan många barn gå igenom skolan utan att någon verkligen tar tag i problemen. Vart tog läsa-, skriva-, räkna-garantin vägen?

Dagspolitiken kommer att domineras av höga räntor och elpriser.

Jag tror att skolfrågorna inte får samma uppmärksamhet. När behörighetsfrågan bör hamna högst på den nya regeringens dagordning.

En skandal är det annars!

KERSTIN WEYLER

Chefredaktör

Skolledares stora engagemang. Läs om Malin Rimmö i Stugun. Och Pernilla Ljungwall och Sylwia Szulik i Märsta. Några av Sveriges viktigaste chefer.

Kriget. Åtta månader av terror i Europa.

SkolLedaren Utges av Sveriges Skolledarförbund

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Kerstin Weyler
kerstin.weyler@skolledarna.se
0709-67 62 01

SVERIGES
SKOLLEDARFÖRBUND

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Form och layout
Anders Gustafson
Editor Publishing

Omslagsfoto
Magnus Hartman

ISSN 0037-6515

Annonsbokning
Andrea Åhslund
072-015 06 93
andrea.ahslund@mediakraft.se

Tryck
Lenanders Grafiska

TS-upplaga 2020
7 900

FÖRBUNDSKANSLI
Vasagatan 48

Postadress
Box 3266
103 65 Stockholm

Kontakt
08-567 06 200
info@skolledarna.se
www.skolledarna.se

Ordförande
Matz Nilsson

Förbundsledare
Maria Andrén
Bergström

Utbildningspolitisk chef
Lena Linnerborg

Chefsförhandlare/rådgivare
Jerker Ambjörn
Niklas Bolin Djanaieff
Monika Elowson

Förbundssekreterare
Eva Ahlberg

Arbetsrättsliga frågor
radgivning@skolledarna.se
08-567 06 200

Prenumerationer/medlemsregister
medlemsregistret@skolledarna.se
08-567 06 220

POSTTIDNING B

Sveriges Skollärarförbund
Box 3266
103 65 Stockholm

SMART®

Lärare behöver rätt arbetsverktyg

SMART Board® iQ

Sveriges
mest
köpta

Köp 3
betala
26 630 kr
per skärm

Ingår i paketpriset

Tre SMART Board iQ	Onlineutbildning och användarforum
Kostnadsfri mjukvara	På svenska
Logga in för att nå ditt innehåll	GDPR
Multitouch på Chromebook, Mac och Windows	Garanti med förhandsutbyte
ENERGY STAR® -certifierad	Automatiska uppdateringar och SMART Remote Management
Integration med Google Drive och Microsoft Teams	

Paketpris 79 900 kr*

*Priser ex moms, frakt, installation och kemikalieskatt. Erbjudandet gäller så långt lagret räcker, längst tom den 30 december 2022

Alla kampanjer:

